

**Siikalatva, Pyhäntä, Vieremä ja Kajaani
Piiparinmäki–Lammaslamminkangas
Tuulivoimapuiston
muinaisjäännösinventointi
2013**

**Hannu Poutiainen
Antti Bilund
Timo Sepänmaa
Jasse Tiilikkala**

Tilaja: Pöyry Finland Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Kohdeluettelo	4
Yleiskartat	5
Lähtötiedot	10
Inventointi	10
Topografia, vesistöhistoria ja muinaisuus	10
Inventoinnin suoritus.....	11
Tulos	12
Hankkeen vaikutus muinaisjäänöksiin	12
Voimalapaikan kohdalle sijoittuva muinaisjäänös	13
Voimalapaikkojen lähellä sijaitsevat muinaisjäänökset	13
Muinaisjäänökset	14
KAJAANI 1 KETTUKANGAS 1	14
KAJAANI 2 KETTUKANGAS 2	18
KAJAANI 3 KOPPAKANGAS.....	22
KAJAANI 4 PIENI-KAAKKURI	23
KAJAANI 5 HARJUKANGAS	25
KAJAANI 6 ISO-PASKOLAMPI	27
KAJAANI 7 LEPPIMÄKI.....	28
PYHÄNTÄ 8 ISO PAJUSUO.....	32
PYHÄNTÄ 9 KARKUSUO.....	37
PYHÄNTÄ 10 KÄMPPÄKANGAS	38
PYHÄNTÄ 11 MAASELÄNSUO.....	40
PYHÄNTÄ 12 MAINIONKANKAAT	42
SIIKALATVA 13 RENTOLANKANGAS	44
SIIKALATVA 14 KETTULANKANGAS	47
SIIKALATVA 15 PYÖRÄTIENKANGAS	49
SIIKALATVA 16 LOUKKUKAARTO	50
VIEREMÄ 17 MAASELÄNJOKI	52
VIEREMÄ 18 JOKIVARSIKANGAS 1	54
VIEREMÄ 19 JOKIVARSIKANGAS 2	55
VIEREMÄ 20 ISO MAASELÄNLAMPI	56
Muut kohteet	58
Kajaani	58
Pyhäntä	59
Vieremä.....	61
Kuvia	64
Liite museoviranomaisille. Tarkastetut alueet	66

Kansikuva: Avosuota Isolla Pajusuolla Pyhännän ja Kajaanin rajalla.

Perustiedot

Alue: Siikalatvan, Pyhännän, Vieremän ja Kajaanin kuntien alueella sijaitseva Piiparinmäki - Lammaslamminkangas tuulivoimapuiston hankealue, sekä hankealueelta Otanmäkeen johtavan uuden voimajohdon reitti.

Tarkoitus: Suorittaa hankealueella ja voimajohtolinjauksella muinaisjäänösinventointi. Tar-

kastaa alueella sijaitseva ennestään tunnettu mahdollinen kiinteä muinaisjäänös, sekä etsiä uusia muinaisjäänöksiä. Inventoinnin pääpaino on suunnitelluilla voimalapaikoilla, rakennettavilla kaapelinjoilla, sähkökeskusten paikoilla, sekä uuden voimajohtolinjan reitillä.

Työaika: Heinäkuun puolivälissä ja syyskuun puolivälissä 2013.

Kustantaja: Pöyry Finland Oy

Tekijät: Mikroliitti Oy: Maastotyö ja raportointi Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa, Antti Bilund ja Jasse Tiilikkala. Valmistelu ja raportin viimeistely Timo Jussila. Raportin taitto ja koostaminen Johanna Stenberg.

Tulokset: Tutkimusalueelta tunnettiin ennestään yksi mahdollinen kiinteä muinaisjäänös; rajakivi Pyhäntä Iso Pajusuo (Mjtunnus: 1000015982). Kohde tarkastettiin inventoinnissa, eikä paikalla tai sen lähiympäristössä havaittu muinaisjäänösrekisterissä kuvattua rajamerkkiä. Inventointihavaintojen perusteella kohteessa ei ole kiinteää muinaisjäänöstä.

Inventoinnissa löydettiin 19 ennestään tuntematonta kiinteää muinaisjäänöstä; 2 pyyntikuoppakohdetta, 14 tervahautakohdetta, 1 hiilimiilu, 1 rajakivi ja 1 historiallisen ajan uunijäänös.

Inventoinnissa löydettyistä kiinteistä muinaisjäänöksistä 6 sijaitsee suunnitelluilla voimalapaikoilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Kajaanin kunnan alueella; tervahauta Pieni-Kaakkuri (04), tervahauta Harjukangas (5), tervahauta Maaselänsuo (11), pyyntikuoppakohde Kettukangas 1(1) ja pyyntikuoppakohde Kettukangas 2 (2) ja Vieremän kunnan alueella liesipaikka Jokivarsikangas 1 (18).

Inventoinnissa havaittiin lisäksi 3 muuta historiallisen ajan jäänöstä, joiden ei kuitenkaan katsottu olevan kiinteitä muinaisjäänöksiä niiden nuoren iän vuoksi.

Tutkimusalue on merkitty karttaan vihreällä. Suunniteltu voimajohton reitti on merkitty sinisellä.

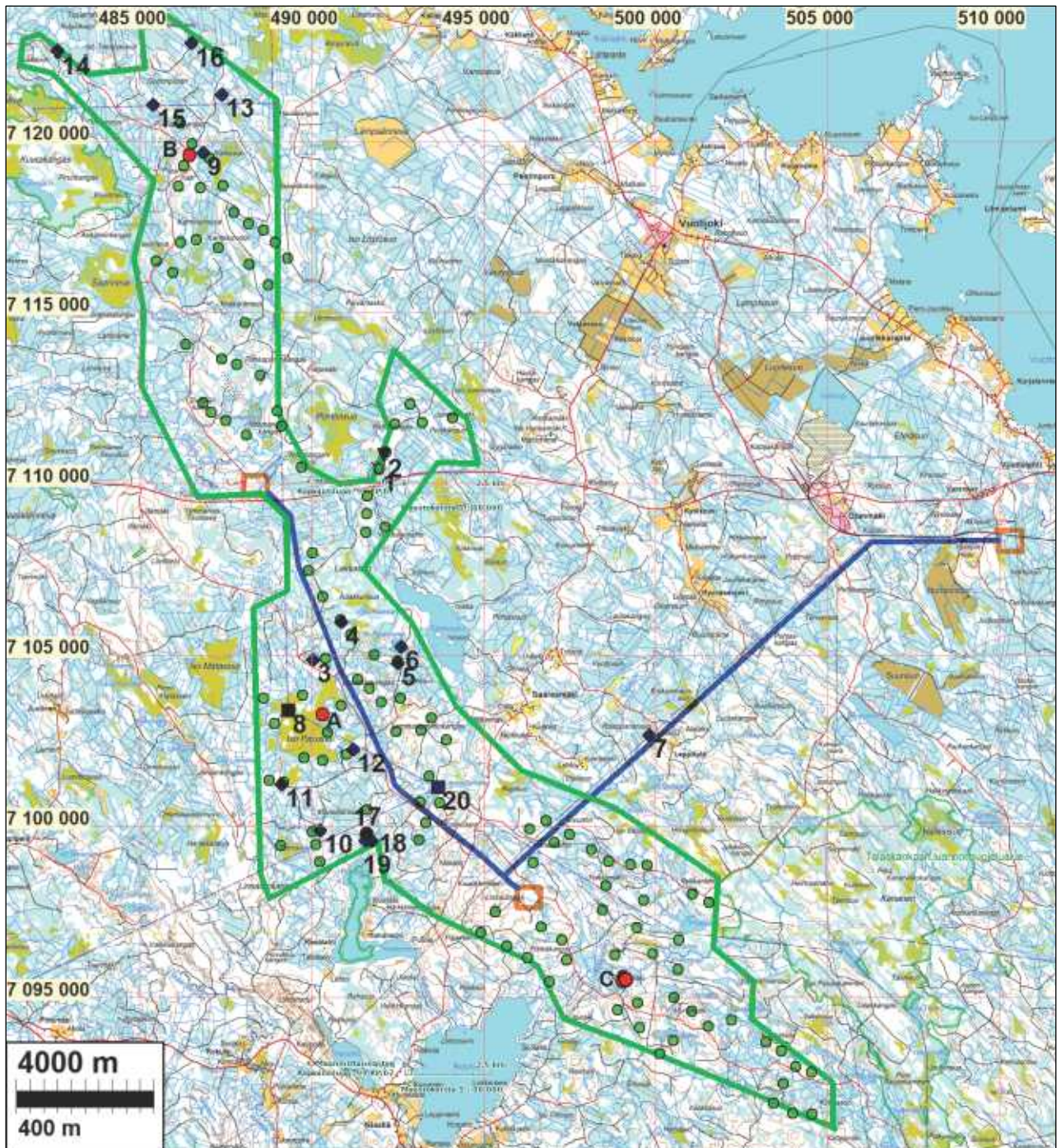
Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa (Euref). Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesällä v. 2013, ellei toisin mainittu. Kohdekuvauksissa on myös YKJ koordinaatit (PI). Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. **Kohteiden numerointi on epävirallinen, vain tämän raportin karttaviitteiksi.**

Kohdeluettelo

Kunta	Nro	Nimi	N	E	Z	Mj.tyyppi	Ajoitus
KAJAANI	1	KETTUKANGAS 1	7110426	491934	195	pyyntikuoppa	ajoittamaton
KAJAANI	2	KETTUKANGAS 2	7110833	492097	192	pyyntikuoppa	historiallinen
KAJAANI	3	KOPPAKANGAS	7104850	490030	200	tervahauta	historiallinen
KAJAANI	4	PIENI-KAAKKURI	7105960	490844	188	tervahauta	historiallinen
KAJAANI	5	HARJUKANGAS	7104750	492500	188	tervahauta	historiallinen
KAJAANI	6	ISO-PASKOLAMPI	7105227	492598	186	tervahauta	historiallinen
KAJAANI	7	LEPPIMÄKI	7102655	499808	188	tervahauta	historiallinen
PYHÄNTÄ	8	ISO PAJUSUO	7103376	489309	202	rajakivi	historiallinen
PYHÄNTÄ	9	KARKUSUO	7119652	486831	162	tervahauta	historiallinen
PYHÄNTÄ	10	KÄMPPÄKANGAS	7099872	490222	193	tervahauta	historiallinen
PYHÄNTÄ	11	MAASELÄNSUO	7101213	489110	200	tervahauta	historiallinen
PYHÄNTÄ	12	MAINIONKANKAAT	7102243	491186	195	tervahauta	historiallinen
SIIKALATVA	13	RENTOLANKANGAS	7121363	487381	150	tervahauta	historiallinen
SIIKALATVA	14	KETTULANKANGAS	7122596	482594	130	tervahauta	historiallinen
SIIKALATVA	15	PYÖRÄTIENKANGAS	7121049	485372	138	tervahauta	historiallinen
SIIKALATVA	16	LOUKKUKAARTO	7122807	486487	140	tervahauta	historiallinen
VIEREMÄ	17	MAASELÄNJOKI	7099582	491736	167	tervahauta	historiallinen
VIEREMÄ	18	JOKIVARSIKANGAS 1	7099776	491597	174	liesipaikka	historiallinen
VIEREMÄ	19	JOKIVARSIKANGAS 2	7099568	491546	165	hiilimiilu	historiallinen
VIEREMÄ	20	ISO MAASELÄN- LAMPI	7101142	493663	192	rajakivi	historiallinen

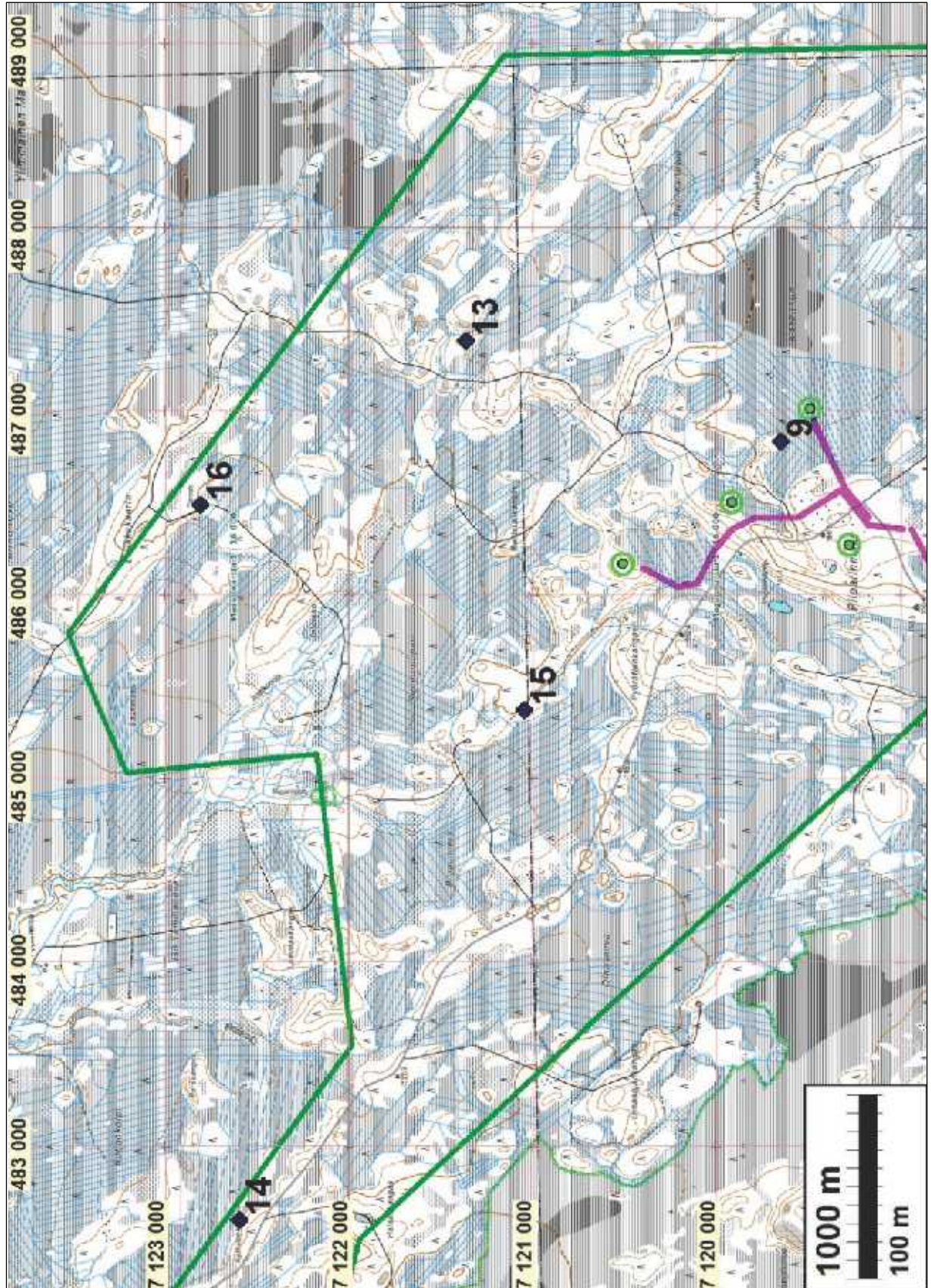
Yleiskartat

Kartoilla: Tutkimusalue on rajattu vihreällä. Suunnitellut tuulivoimalapaikat on merkitty vihreillä pisteillä. Suunnitellut kaapelilinjat on merkitty vaaleanpunaisella ja sähkökeskukset on merkitty oranssilla. Voimajohtolinja on merkitty sinisellä. Muinaisjäännökset on merkitty raportin kohteeseen viittaavalla numerolla ja eri symbolein (sivun 5 kartassa muut havainnot on merkitty punaisilla pisteillä ja kirjaimin A-C.)

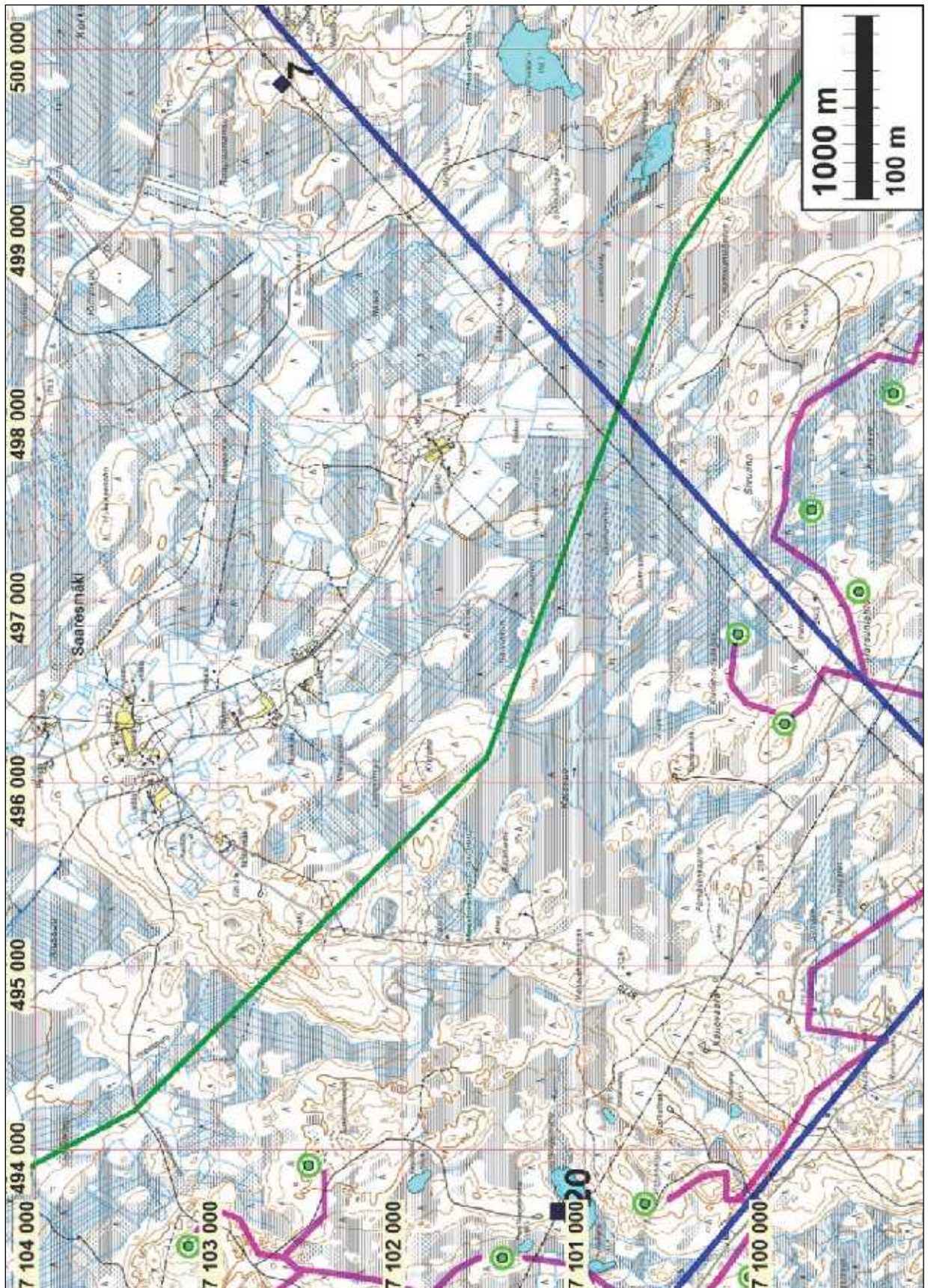

Punaisilla pisteillä inventoinnissa tehdyt havainnot (A-C), joiden ei katsottu olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

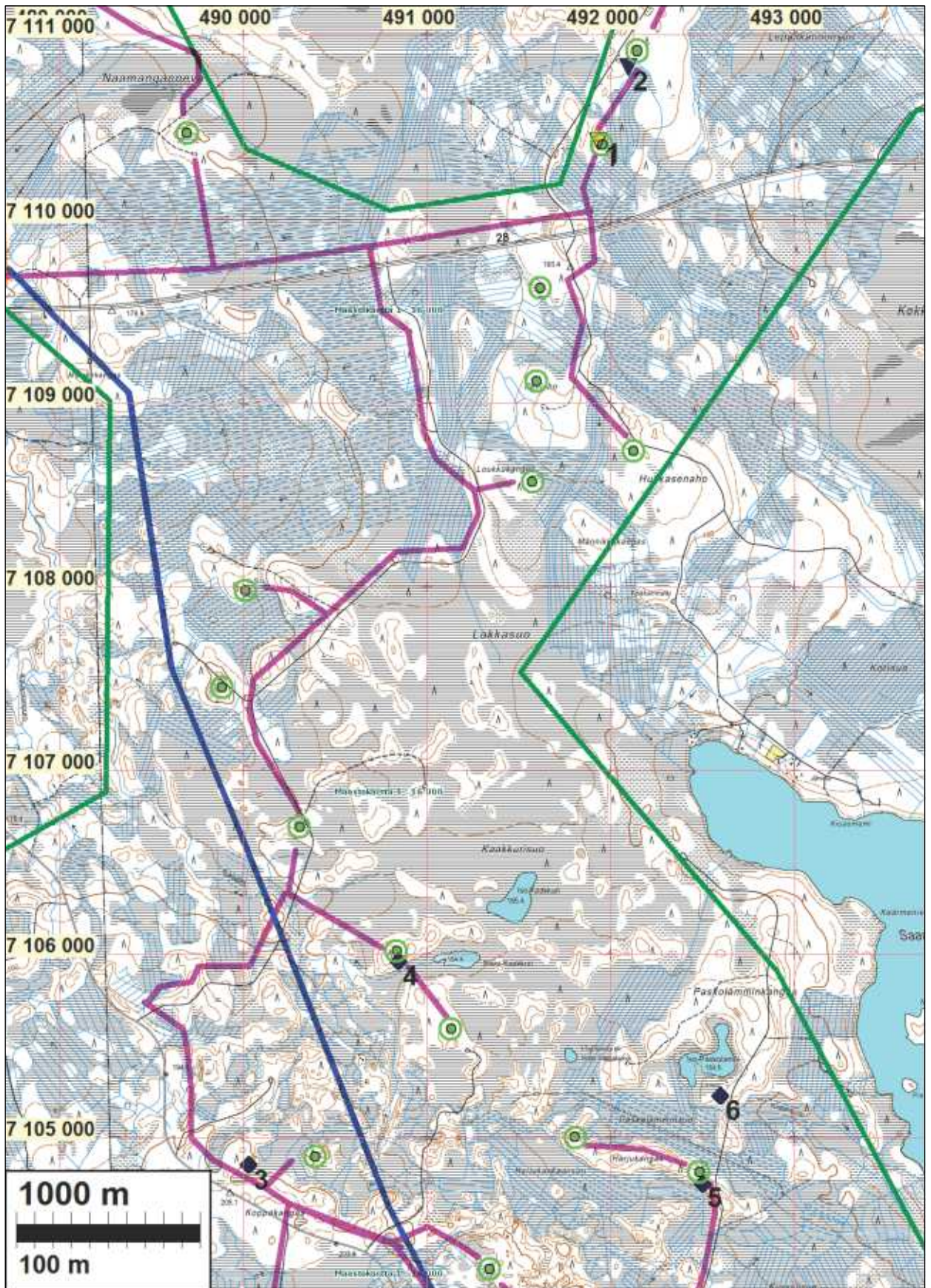
Kartta 1. Hankealueen pohjoisosa.

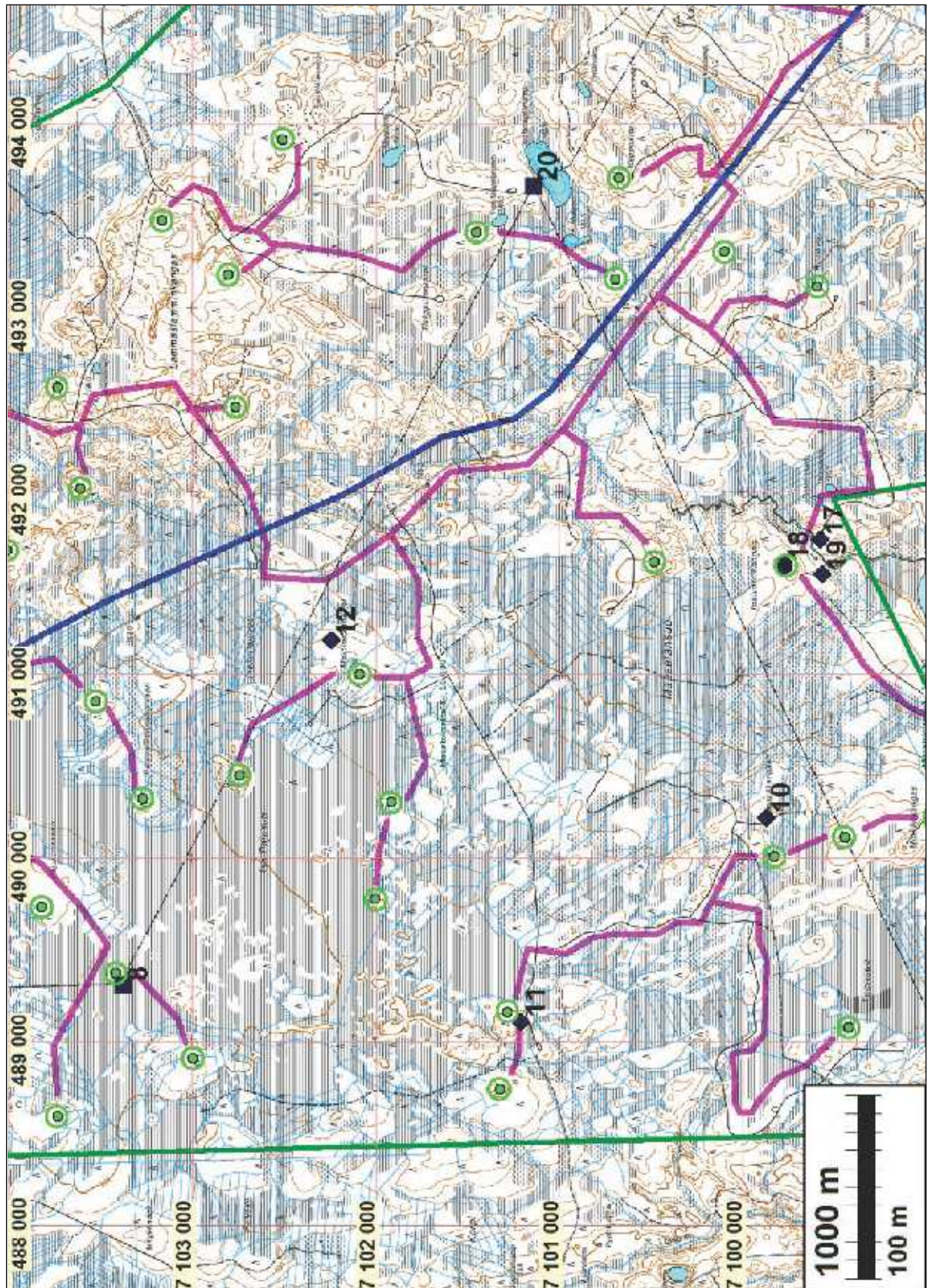
Kartta 2. Hankealueen keskiosa.

Kartta 3. Hankealueen keskiosa 2

Kartta 4. Hankealueen lounaisosa.

Lähtötiedot

Metsähallitus Laatumaa suunnittelee tuulivoimapuistoa Siikalatvan, Pyhännän, Kajaanin ja Vierevän kuntien alueilla sijaitsevalle Piiparinmäki – Lammaslamminkangas -alueelle. Hankkeesta on laadittu ympäristövaikutusten arviointiohjelma (YVA), jonka perusteella viranomaiset ovat antaneet lausunnot tuulipuistohakkeesta. Museovirasto on todennut lausunnossaan, että hankealueella ei ole tehty aikaisemmin arkeologista inventointia ja katsoo YVA-ohjelman mukaisen muinaisjäänösinventoinnin alueella tarpeelliseksi. Lausunnossa täsmennettiin lisäksi, että hankealueen muinaisjäänösinventoinnissa tulee tarkistaa kaikki voimalapaikat, rakennettavat tiet, kaapelien ja ilmajohtojen linjat. Museoviraston lausunnossa on vielä todettu, että Pyhännän ja Kajaanin rajalinjalle sijoittuu mahdollinen rajapyykki, [Iso-Pajusuo](#) (mj.tunnus: 1000015982) ja lisäksi hankealueen läheisyydessä on muutamia muinaisjäänöskohteita. (Yhteysviranomaisen lausunto 24.4.2012 POPELY/1/07.04/2013 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus).

Hankkeen YVA-konsulttina toimiva Pöyry Finland Oy tilaisi tuulivoimapuiston hankealueen ja uuden voimajohtolinjan reitin muinaisjäänösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Hannu Poutiainen, Antti Bilund, Timo Sepänmaa ja Jasse Tiilikkala tekivät maastotutkimukset kahdessa osassa, siten että alueella inventoitiin heinäkuun puolivälissä 8 päivää ja syyskuun puolivälissä 7 päivää (maastossa). Olosuhteen inventointien ajankohtina olivat maastotutkimuksen kannalta hyvät.

Inventointi

Suunnitellun tuulivoimapuiston hankealueen maasto vaihtelee moreenipitoisista mäki-alueista muutamiin kankaisiin, joita ovat mm. Kettulankangas, Rentolankangas ja Jokivarsikangas. Alueelle tyypillistä maastoa ovat myös laajat suoalueet, joita ovat mm. Karkusuo, Karmitunneva, Lakkasuo, Kaakkurisuo, Iso Pajusuo, Maaselänsuo. Soiden lisäksi alueella on myös joitakin lampia, kuten ja Naamanganjärvi, Iso Paskolampi, Iso Maaselänlampi, Petäjäjärvi ja jokia, kuten Siikajoen latvat, Petäjäjoki, Joutenjoki ja Maaselänjoki, sekä myös muutama puro.

Maaperä on mäkien lakiosien alueella kivistä, kallioista ja lohkareista, samoin mäkien rinteet olivat suhteellisen jyrkkiä ja lohkareisia. Mäkien reuna-alueilla ja soiden liepeillä maaperä on pääasiassa moreenia. Metsäalueiden puusto on mäntyä, kuusta ja koivua. Tutkimusalueen maastossa oli monin paikoin näkyvissä metsänkäsittelyjen jälkiä, kuten aurauksia, ojituksia, hakkuita ja nuoria taimikoita. Vanhempaa metsää oli jäljellä varsin vähän.

Hankealueelta Otanmäelle johtavan voimalinjan maasto vaihtelee kivikkoisista, moreenipitoisista mäki-alueista alaviin ja kosteisiin suoalueisiin.

Topografia, vesistöhistoria ja muinaisuus

Luvun kirjoittaja: Timo Jussila

Hankealueen korkeustaso vaihtelee n. 130-220 m välillä ja jotkin eteläosan huiput ulottuvat korkeammalle. Aivan hankealueen pohjoisimmassa osassa korkeustaso on alimmillaan 130 m miltä tasolta maasto nousee pian etelään mentäessä yli 140 m tasolle ja itäosassa yli 160 m tasolle. Alueen keskiosassa maasto kohoaa yli 180 m tasolle ja edelleen etelään ja kaakkoon mentäessä yli 200 m tasolle. Alueen eteläosan etelä-lounaisrajoilla maasto taas laskee 180 m tasolle ja Rotimoon (154 mpy) laskevan Petäjäjoen laaksossa 160 m tasolle aivan hankealueen rajan tuntumassa.

Vanhimmat tunnetut kivikautiset asuinpaikat eteläisessä Suomessa ajoittuvat n. 8500 eKr. (Juankoskella) ja idempänä n. 8700 eKr. (Enossa ja Lappeenrannassa). Noin 8200-8000 eKr ajoittuvia nuorempia asuinpaikkoja tunnetaan mm. Iisalmen seudulla. Jos oletetaan että seutukunnan vanhin - rantasidonlainen - asutus voisi periaatteessa ajoittua n. 8500 eKr, niin silloin osalla aluetta on ainakin teoriassa mahdollista sijaita Ancylusjärven rannalla olleita asuinpaikkoja.

Ancylusjärven rantataso 8500 eKr. on suhteellisen karkean arvion mukaan alueen eteläosassa nykyisellä n. 165 m korkeustasolla ja pohjoisosassa n. 170 m tasolla¹. Näiden korkeustasojen alapuolisilta alueilta voi periaatteessa sijaita varhaismesoliittisia kivikautisia asuinpaikkoja. Alueen eteläosassa näitä muinaisrantatasoja on aivan alueen laitamilla Petäjäjoen laaksossa. Alueen keskiosa – Lammaslamminkangas – on pääosin korkeustasoilla joihin jääkauden jälkeisen ihmisasutuksen aikaiset muinaisrantatasot eivät ole ulottuneet. Alueen pohjoisimpaan osaan on Itämeri ulottunut vielä sen Litorinamerivaiheen alussa n. 7200 eKr. jolloin vedentaso oli alueen pohjoisosassa karkeasti arvioiden nykyisellä n. 140 m korkeustasolla. Mitä alemmille eli nuoremille rantatasoille laskeudutaan, sitä todennäköisempää on rantasidonlaisten kivikautisten muinaisjäännösten löytyminen ja vastaavasti sitä epätodennäköisempää mitä korkeammille tasoille mennään. Tutkimusalueen pohjoisimmassa osassa sijaitsee suhteellisen runsaasti arkeologisesti mielenkiintoisia muinaisrantatasoja. Itämeren Ancylusjärvivaiheessa veden lasku oli kuitenkin nopeaa - karkeasti n. 3 m sadassa vuodessa. Tuon aikaiset, aivan rantaviivan tuntumassa sijainneet asuinpaikat, ovat siten lyhytaikaisia jolloin niihin kertyy suhteellisen vähän löytömaterialiaa. Niiden havaitseminen satunnaisella koekuopituksella on äärimmäisen sattumanvaraista.

Alueen eteläosan jokien latvat ovat Saimaan vesistön ja Oulujärven vesistön vedenjakajalla, sekä Saimaan ja Siikajokilaakson vedenjakajalla. Näitä ovat Rahajärveen laskeva Maaselänjoki, Rotimoon laskeva Petäjäjoki, sekä alueen pohjoisosassa Siikajoen latvapurot, kuten Piiparinpuro. On oletettavaa että nämä vedenjakajien latvajoet ja purot ovat olleet kautta aikojen em. vesistöalueita yhdistävien kulkureittien osia. Siten alueelta olisi periaatteessa mahdollista löytää esihistoriallisia asuin- ja leiripaikkoja muualtakin kuin vain itämeren muinaisilta rantatasoilta. Todennäköisesti hyvin pienialaisen ja vähälöytöisen, tilapäisen leiripaikan havaitseminen peitteisestä maastosta on kuitenkin käytännössä hyvin vaikeaa.

Historialliselle ajan ajoittuvia ja alueelle tyypillisiä muinaisjäännöksiä ovat mm. terva- ja hiilihaudat, erilaiset pyyntiin ja elinkeinoihin liittyvät jäänteet, kuten pirtit, maasaunat, säilytyspaikkarakenteet, pyyntikuopat, metsäkämpät, pilkkapuut.

Inventoinnin suoritus

Ennen maastotutkimuksia perehdyttiin alueen kartta-aineistoon sekä laserkeilausaineistoon. Maanmittauslaitoksen lidar-aineistosta laadituista maastomalleista pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoiselta vaikuttavia rakenteita, kuten tervahautoja ja muita ”epäilyttäviä kuoppia ja kasoja”, jotka sitten käytiin maastossa tarkastamassa. Alueen kaakkoisosasta ei kuitenkaan ollut saatavissa laserkeilausaineistoa. Kartta-analyysin ja arkeologisen tietämyksen pohjalta pyrittiin alueelta paikantamaan muinaisjäännösten kannalta potentiaalisimmat maastokohdat. Tätä ”potentiaalisten maastojen” kartta-analyysiä päivitettiin maastotyön aikana jatkuvasti paikan päällä saatujen havaintojen perusteella.

¹ Arvio perustuu muinaisen Saimaan rannansiirtymiskronologiaan, joka välttämättä ei ole enää kovin tarkka hankealueen pohjoisosassa, eteläosassa kylläkin. Muinainen Saimaa on ulottunut lähimmillään alueen etelärajalta vain 8 km etäisyydelle Luvejoella ja Rotimojoella (125-120 m tasolle n. 5000-4700 eKr.)

Tutkimusalueella tehtiin yleiskaavatasoista inventointia edellä kuvatusti arkeologisesti kiinnostaviksi arvioiduilla alueilla. Erityisesti tarkastettiin jokien, purojen lampien ja soiden reunoja ja liepeitä. Maastossa pyrittiin kulkemaan sellaisilla maastopaikoilla, joilta voi olettaa löytyvän muinaisia asuinpaikkoja, tervahautoja, kämpän jäännöksiä, röykkiöitä tai muita kivirakennelmia, pilkkapuita sekä eri tarkoituksiin tehtyjä kuoppia. Lisäksi maastossa tarkastettiin laserkeilausaineiston avulla tehdyt havainnot mahdollisista rakenteista.

Hankealueella tehdyn yleiskaavatasoisen inventoinnin lisäksi tarkastettiin kaikki suunnitellut voimalapaikat, sekä niille johtavat kaapelilinjaukset ja sähkölaitosten sijoituspaikat. Inventoinnissa tarkastettiin kattavasti myös hankealueelta Otanmäelle johtava uusi voimalinjareitti, sekä voimalinjan reittiä hankealueen sisäpuolella. Useat voimalapaikat sijaitsivat muinaisjäännösten kannalta varsin epäpotentiaalisilla paikoilla, kuten kivikkoisilla mäillä tai soilla.

Tutkimusalueelta tunnettiin ennestään yksi mahdollinen kiinteä muinaisjäännös Iso Pajusuo (Mjtunnus: 1000015982). Pyhännän ja Kajaanin kuntien rajalla sijaitseva luonnonkiveä on pidetty mahdollisena Pähkinäsaaren rauhan rajakivenä. Mahdollinen kiinteä muinaisjäännöskohde ja sen lähiympäristö tarkastettiin kattavasti ja todettiin että paikalla ei muinaisjäännöstä ole.

Maastossa käytettiin silmänvaraisen maastontarkastelun lisäksi havainnointimenetelminä ns. pintapoimintaa, eli havainnoitiin avoimia maastonkohtia silmävaraisesti etsien maan pinnalla näkyviä löytöjä. Lisäksi tehtiin maanäyttekairauksia ja koekuoppia paikoilla missä arveltiin voivan sijaita maanalainen ja maan pinnalle näkymätön muinaisjäännös. Havaitut kohteet dokumentoitiin valokuvaamalla ja kohteista otettiin paikannustiedot GPS-laitteella (Magellan eXplorist XL ja Garmin Montana 600).

Tulos

Tutkimusalueelta tunnettiin ennestään yksi mahdollinen kiinteä muinaisjäännös, Iso Pajusuo (mj.tunnus: 1000015982). Inventoinnissa tehdyssä kohteen tarkastuksessa oli kuitenkin todettavissa, että esitetyllä paikalla ei ole kuvauksen mukaista muinaisjäännöstä, eikä mitään muutaakaan kiinteää muinaisjäännöstä. Tämä paikka ei siten ole suojelukohde.

Tutkimusalueen muinaisjäännösinventoinnissa löydettiin 19 ennestään tuntematonta kiinteää muinaisjäännöstä; 2 pyyntikuoppakohdetta, 14 tervahautakohdetta, 1 hiilimiilu, 1 rajakivi ja 1 historiallisen ajan uuninjäännös. Kohteista 18 sijaitsee hankealueella ja 1 sijaitsee voimajohtolinjalla. Kaikki kohteet ajoittuvat historialliselle ajalle.

Suunniteltujen voimaloiden kohdalla tai niiden välittömässä läheisyydessä sijaitsee 6 kohdetta. Kajaanin kunnan alueella Pieni-Kaakkuri (04), Harjukangas (5), Maaselänsuo (11), Kettukangas 1(1) ja Kettukangas 2 (2) ja Vieremän kunnan alueella Jokivarsikangas 1 (18).

Inventoinnissa havaittiin lisäksi muita historiallisen ajan jäännöksiä, joiden ei kuitenkaan katsottu olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä niiden nuoren iän vuoksi.

Hankkeen vaikutus muinaisjäännöksiin

Tie- ja kaapelilinjojen tuntumaan ei muinaisjäännöksiä sijoitu. Suunniteltujen voimalapaikkojen läheisyyteen sijoittuu viisi muinaisjäännöstä. Niiden etäisyys voimalapaikkaan vaihtelee 40-100 m joten välitöntä uhkaa ei hanke niille aiheuta. Voimaloita rakennettaessa ne on kuitenkin syytä ottaa huomioon niin että niihin ei esim. työkonella vahingossa kajota tai ajeta yli. Rakennusvai-

heessa olisi tarkan ohjeistuksen lisäksi ehkä syytä merkitä esim. lippusiimoin ainakin ne kohdet joiden liepeille rakennustyön aikainen toiminta saattaisi ulottua. Tarvittavista toimista päättää Museovirasto.

Voimalapaikan kohdalle sijoittuva muinaisjäänös

Kohde numero 18, [Jokivarsikangas 1](#), tulisijan jäännös. Kohde on särmikkäistä kivistä koottu rökkiö, joka on muodoltaan säännöllisen pyöreä. Rökkiön koko on 3,2x2,5 m ja sen korkeus on 0,8 m. Kivien välistä otetussa maakairanäytteessä havaittiin jonkin verran hiiltä. Kyseessä on todennäköisesti tulisijan jäännös, mahdollisesti kämpästä tai pirtistä. Inventoinnissa tehtyjen havaintojen perusteella kohde ajoittuu todennäköisesti historialliselle ajalle. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kivirökkiön kohdalla.

Vaihtoehtoina on että voimalapaikka siirretään riittävän etäälle rökkiöstä tai että rökkiö tutkitaan arkeologisesti ns. "pois". Tarvittavista toimista päättää Museovirasto.

Voimalapaikkojen lähellä sijaitsevat muinaisjäänökset

Kohde nro 1, [Kettukangas 1](#) pyyntikuoppakohde, joka käsittää kaikkiaan 7 kuopannetta. Inventoinnissa tehtyjen havaintojen perusteella kuopista 2 on selvästi pyyntikuopiksi katsottavia. Yksi kuopista on mahdollinen pyyntikuoppa ja kolmen muuta kuopannetta, joiden merkitystä ei ollut mahdollista selvittää inventoinnin puitteissa. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kuoppakesitymästä n. **60 m** itä-kaakkoon.

Kohde nro 2, [Kettukangas 2](#), pyyntikuoppakohde, joka käsittää kaikkiaan kolme mahdollista pyyntikuoppaa, sekä yhden merkitykseltään epäselvän kuopanteen. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee noin **100 m** pyyntikuoppakohteesta pohjois-koilliseen.

Kohde nro 4, [Pieni-Kaakkuri](#), tervahauta. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee tervahaudasta noin **40 m** pohjoiseen.

Kohde nro 5, [Harjukangas](#), tervahauta. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee tervahaudasta noin **60 m** pohjoisluoteeseen.

Kohde nro 11, [Maaselänsuo](#), tervahauta. Suunniteltu voimalapaikka sijaitsee tervahaudasta noin **90 m** koilliseen.

Voimajohtolinjan vieressä sijaitseva muinaisjäänös

Kohde nro 7, [Leppimäki](#), kaksi tervahautaa ja tervapirtin kiuas, sijaitsevat aivan nykyisen voimajohtolinjan kupeessa, sen luoteispuolella n. 20 m etäisyydellä nykyisestä linjakäytävästä. Mikäli uusi linja tehdään vanhan vierelle sen kaakkoispuolelle, ei hanke uhkaa kohdetta.

Hankevaihtoehtoilla ei muinaisjäänösten suojelun kannalta ole eroa. Ainoa rakennettavaan maastoon sijoittuva muinaisjäänös (kohde 18) on voimalapaikalla joka sisältyy kumpaankin vaihtoehtoon 1 ja 2. Samoin voimalapaikkojen läheisyyteen sijoittuvista viidestä muinaisjäänöksestä neljä on kumpaankin vaihtoehtoon sisältyvän voimalapaikan liepeillä. Viides voimalapaikan lähelle sijoittuva muinaisjäänös (kohde 2) sijaitsee 100 m etäisyydellä VE1:n mukaisesta voimalasta ja siten hankkeella tuskin on mitään vaikutusta siihen.

16.10.2013

Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa, Antti Bilund, Jasse Tiilikkala

Muinaisjäännökset

KAJAANI 1 KETTUKANGAS 1

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Mj.tyyppi: pyynti: pyyntikuoppa
 Ajoitus: ajoittamaton/historiallinen

Koordin: N: 7110 426 E: 491 934 Z: 195
 P: 7113 404 I: 3492 102

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi.

Sijainti: Vuolijoen kirkosta noin 10,5 km lounaaseen.

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Kettukankaan eteläpuolella, soiden ympäröimässä saarekkeessa, Kokkolantien (valtatie 28) pohjoispuolella, noin 200 m Kettukankaantiestä itään. Paikalla havaittiin seitsemän kuoppaa mäen laella ja sen rinteillä. Suurimmat kuopat valleineen ovat halkaisijaltaan 5x4 m ja enimmillään yli metrin syviä. Yhdessä kuopassa todettiin kairausnäytteessä alkavaa huuhtoutumiskerrosta, mutta missään kuopassa ei havaittu nokea tai hiiltä. Osan kuopista voidaan sijainnin ja ominaispiirteiden perusteella arvioida olevan pyyntikuoppia. Maaperä alueella on keskikarkeaa - karkeaa hiekkaa, metsä nuorta ja mäntypuuvaltaista.

Kohde on suunnitellun tuulivoimalan kohdalla.

Kuopat:

a) Pyyntikuoppa N 7110426 E 491934

Ulkomitat 5x4x1,5 m, sisämitat 2x2 m, syvyys 1,5 m, matalat mutta selvät vallit, halkaisija valleineen 5x4 m, kuopassa jyrkät reunat, pohja lähes suorakaiteen muotoinen. Kairanäytteissä näkyi alkava, hyvin heikko huuhtoutumiskerros, ei hiiltä eikä nokea. Sijaitsee mäkikumpareen korkeimmalla kohdalla.

b) Kuoppa N 7110435 E 491942

Koko 1,2x1,2 m. Epämääräisen muotoinen, epäselvät vallit. Kairanäytteessä ei huuhtoutumiskerrosta eikä hiiltä tai nokea.

c) Pyyntikuoppa N 7110400 E 491911

Ulkomitat 4x4x1,6 m, sisämitat 2,5x2 m, syvyys 1-1,6 m, matalat mutta selvät vallit alarinteen puolella, halkaisija valleineen 4x4 m, kuopassa jyrkähköt reunat. Kairanäytteissä ei hiiltä eikä nokea. Sijaitsee mäkikumpareen pienen harjanteen päässä rinteessä, muuten ympäristö tasaista.

d) Mahdollinen pyyntikuoppa N 7110408 E 491908)

Kuopan ulkomitat ovat 3x3x1 m, sisämitat 1,5x1,5 m, syvyys 0,8 m, halkaisija valleineen 3x3 m, reunat sortuneet. Kairanäytteissä ei hiiltä eikä nokea. Sijaitsee pyyntikuopan c) lähellä, siitä noin 5 m päässä, ja suunnitellun tuulivoimalan nro 37 kohdalla

e) Pyyntikuoppa N 7110473 E 491935

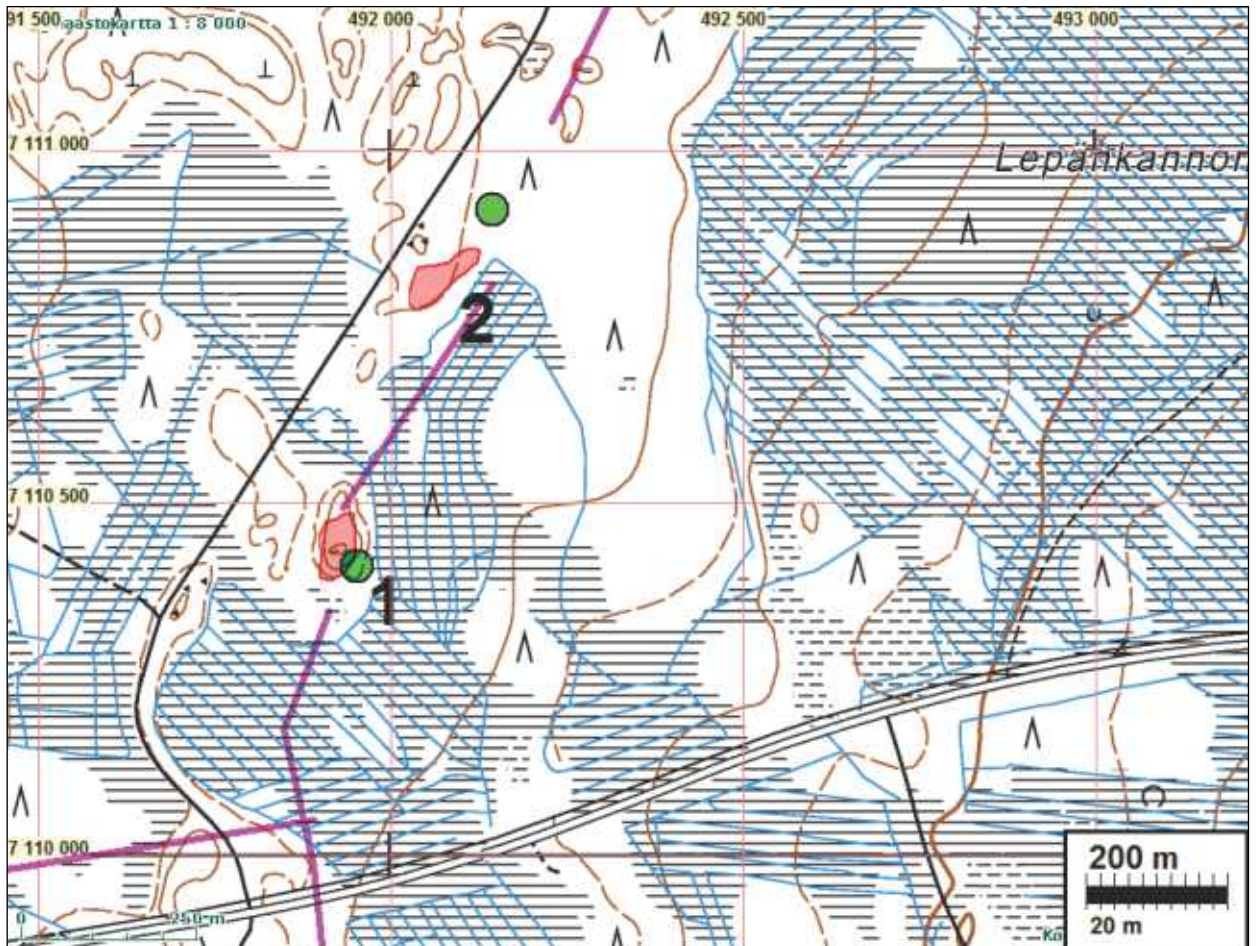
Ulkomitat 5x4x1,4 m, sisämitat 2,5x2 m, syvyys 1,4 m, lähes suorakaiteen muotoinen kuoppa (kulmikkaat toisesta päästä), jyrkät reunat, vallit alarinteen puolella, halkaisija valleineen 5x4 m. Kairanäytteissä ei hiiltä eikä nokea. Sijaitsee harjanteen päässä sen reunalla.

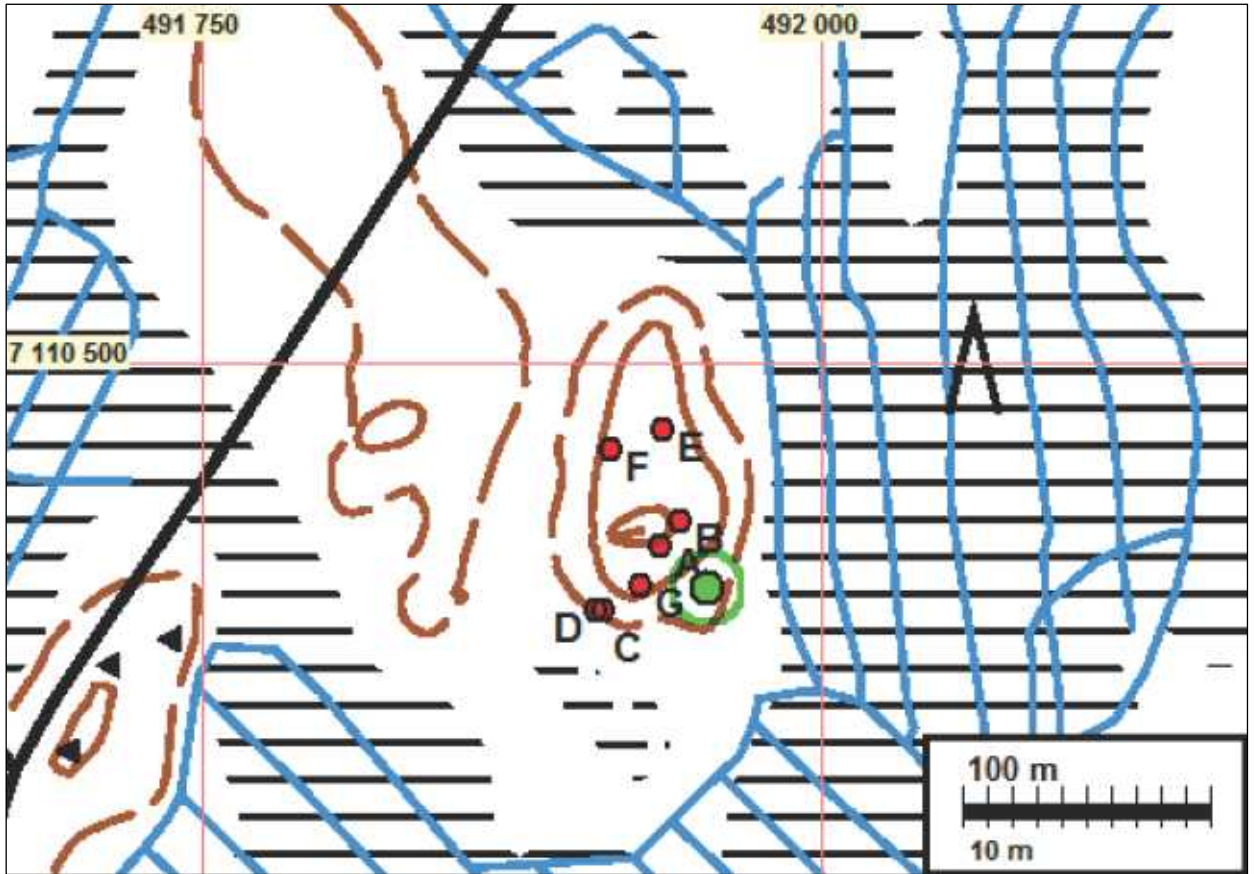
f) Kuoppa N 7110440 E 491950

Koko 1,5x1x0,6 m. Pieni ja epämääräisen muotoinen, mahdollisesti tuulenskaadon synnyttämä kuoppa. Sijaitsee rinteessä, sen alaosassa. Kairanäytteissä ei hiiltä eikä nokea.

g) Kuoppa N 7110409 E 491926

Kuopan koko on 3x1,5x1-2 m. Suorakaiteen muotoinen, sortuneet reunat, epämääräiset vallit. Sijaitsee rinteessä. Kairanäytteissä ei hiiltä eikä nokea.

Pyyntikuoppa A.

Pyyntikuoppa A.

Pyyntikuoppa B.

Pyyntikuoppa C.

Pyyntikuoppa C.

Pyyntikuoppa C.

KAJAANI 2 KETTUKANGAS 2

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Mj.tyyppi: pyynti: pyyntikuoppa
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7110 833 E: 492 097 Z: 192
 P: 7113 811 I: 3492 265

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta noin 22 km koilliseen.

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Kettukankaan eteläosassa, Leppäkannonsuon länsipuolella, Kokkolantien (valtatie 28) pohjoispuolella, noin 100 m Kettukan-
 kaantiestä itään. Paikalla havaittiin neljä kuoppaa matalan mäen laella ja sen rin-

teillä, lähellä suonreunaa. Suurimmat kuopat valleineen ovat halkaisijaltaan 4x4 m ja enimmillään yli puoli metriä syviä. Missään kuopassa ei havaittu huuhtoutumiskerrosta eikä nokea tai hiiltä. Osan kuopista saattaa sijainnin ja ominaispiirteiden perusteella arvioituna olla pyyntikuoppia. Maaperä alueella on soraa. Maasto kasvaa nuorta mäntymetsää ja mäntypuuvaltaista sekametsää.

Kohteeseen on lähimmältä suunnitellulta tuulivoimalalta noin 100 m etelälounaaseen.

Kartta s. 15 ja seur. sivulla.

Kuopat:

a) Mahdollinen pyyntikuoppa N7110851 E 492111

Sisämitat 2x1 m, syvyys 0,9 m, halkaisija valleineen 3x3 m, suorakaiteen muotoinen, jyrkät sortuneet seinämät, vallit kolmella suunnalla eli alarinteeseen päin, kuopassa jyrkähköt reunat. Kairanäytteissä ei huuhtoutumiskerrosta eikä hiiltä tai nokea.

b) Mahdollinen pyyntikuoppa N 7110827 E 492053

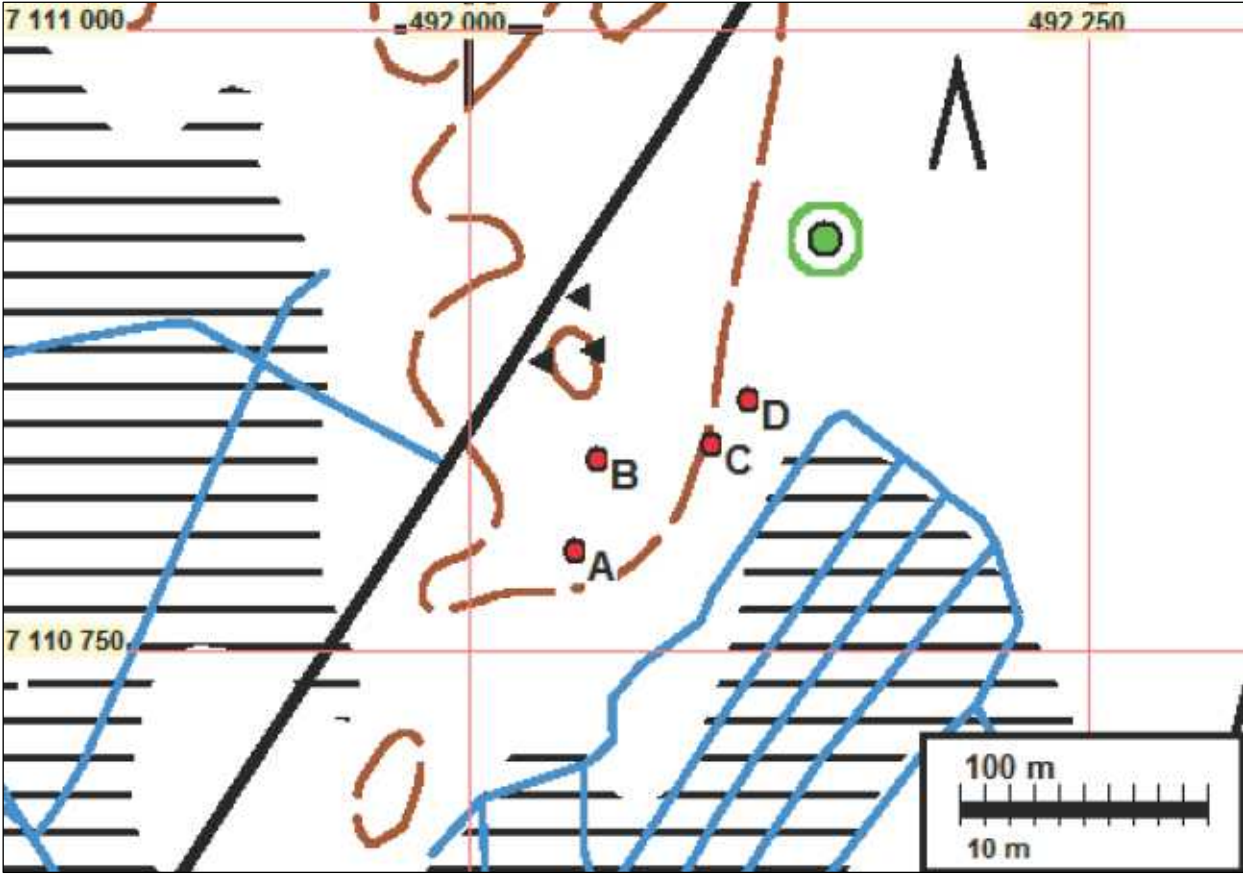
Sisämitat 2,5x1,5 m, syvyys 0,6 m, halkaisija valleineen 4x4 m, suorakaiteen muotoinen, kuopassa kahdella sivulla jyrkät seinämät, kahdella loivat (sortuneet), vallit alarinteen puolella. Kairanäytteissä ei huuhtoutumiskerrosta eikä hiiltä tai nokea. Sijaitsee rinteessä pienen kumpareen tyvessä, ympäröivän tasamaan yläpuolella.

c) Mahdollinen pyyntikuoppa N 7110833 E 492097

Kuopan sisämitat ovat 2x1 m, syvyys 0,7 m, halkaisija valleineen 3x3 m, epämääräisen suorakaiteen muotoinen, kuopassa sortuneet seinämät, matalat vallit alarinteen puolella. Kairanäytteissä ei huuhtoutumiskerrosta eikä hiiltä tai nokea. Sijaitsee tasanteen reunalla.

d) Kuopanne N 7110851 E 492112

Mitat 1x1 m, syvyys 0,4 m, vallit alarinteen puolella. Kuopassa kiviä alarinteen eli suon puolella. Sijaitsee tasanteen reunalla suon likellä.

Pyyntikuoppa A.

Pyyntikuoppa B.

Pyyntikuoppa B.

Pyyntikuoppa C.

KAJAANI 3 KOPPAKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7104 850 E: 490 030 Z: 200

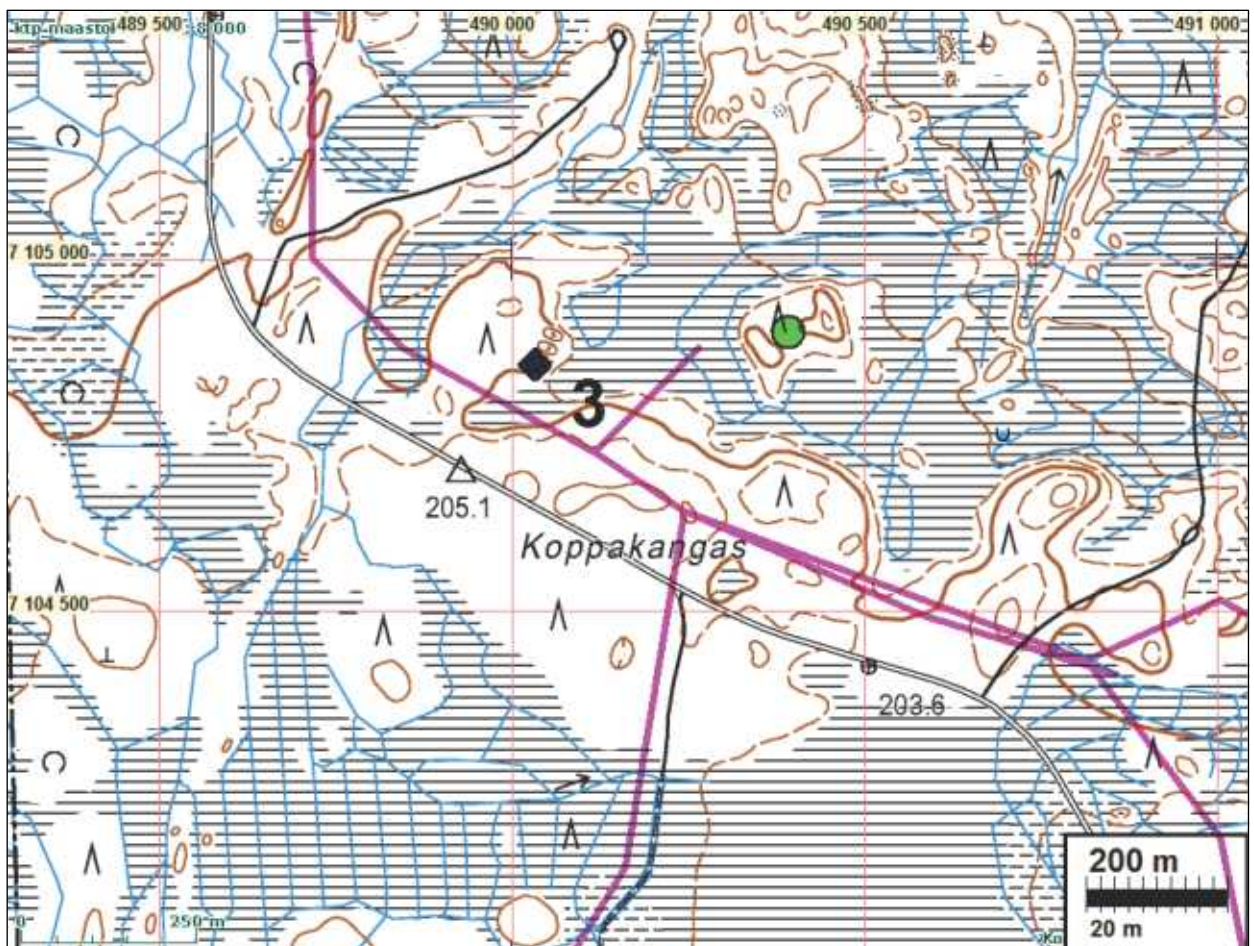
P: 7107 826 I: 3490 197

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: 15,8 km koilliseen Vuolijoen kirkosta.

Huomiot: Tiilikkala 2013: Katajien peittämä tervahauta, jonka leveys on 13 metriä. Tervahauta sijaitsee 20 metriä suon reunasta, loivasti luoteeseen nousevassa rinteessä. Maaperä alueella on hiekkamoreenia. Tervahaudan halssi on lounaaseen päin. Tervahauta on tiheän katajikon peitossa. Tervahaudasta 15 m lounaaseen huomattiin äestyksen rikkoma pieni kasa hiiliä.

Tervahauta on ehjä, mutta tervahaudan ympäristö sen länsipuolella on hiljattain hakattu ja äestetty.

Tervahauta on kuvassa katajikon edustalla.

Hiiltä äestysurassa.

KAJAANI 4 PIENI-KAAKKURI

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7105 960 E: 490 844 Z: 188

P: 7108 936 I: 3491 012

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: n. 14,7 km Vuolijoen kirkosta lounaaseen.

Huomiot: Tiilikkala 2013: Kohde on aivan Siikajoen latvalla, Siikajoen (joka kohdalla on noin metrin levyinen puro) pohjoispuolella olevan moreeniharjanteen etelärinteellä. Kohdalta noin 20 m pohjoiseen on suunniteltu rakennettavaksi tuulivoimala.

Kyseessä on eteläkaakkoon viettävälle hiekkamoreenirinteelle tehty tervahauta. Tervahauta on ilmeisesti jyrkähköstä rinteestä johtuen soikeahko E-W -suunnassa noin 14 m ja vastakkaisessa suunnassa noin 12 m. Halssi on etelään. Tervahaudassa oli vanhahko männyn kanto, josta laskettiin karkeasti noin 120 vuosilustoa. Kyseessä on siis 1800-luvun lopulla tai aikaisemmin käytetty tervahauta.

Puusto kohdalla on nuorta mäntytaimikkoa ja muuta pusikkoa. Tervahaudan ympäristö on äestetty. Etsinnästä huolimatta tervapirtin jäännöksiä ei tavattu. Jäännökset ovat mahdollisesti joko äestyksessä tuhoutuneet, kasvillisuuden piilossa tai tervapirttiä ei ole ollutkaan.

KAJAANI 5 HARJUKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7104 750 E: 492 500 Z: 188

P: 7107 725 I: 3492 668

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi.

Sijainti: n.14,4 km Vuolijoen kirkosta lounaaseen.

Huomiot: Sepänmaa & Tiilikkala 2013: Kohde on Harjukankaan itäosassa. Maaperä on hiekkamoreenia. Kohdalta puusto on hiljattain hakattu, mutta tervahautaa ei juuri ole vahingoitettu.

Paikalla on halkaisijaltaan noin 10-metrinen tervahauta, jonka halssi on etelä-kaakkoon.

Etsinnästä huolimatta tervapirtin jäännöksiä ei löytynyt. Lähiympäristö tienoolla on aukeaa, joten tervapirtin jäännökset olisi todettu, mikäli sellaiset paikkaan liittyisivät.

Tervahaudasta noin 60 m pohjoisluoteeseen on suunniteltu voimalapaikka.

Tervahauta.

Tervahauta on kuvan keskellä. Tervahaudan keskellä nuoria kuusia.

KAJAANI 6 ISO-PASKOLAMPI

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös
 Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7105 227 E: 492 598 Z: 186
 P: 7108 203 I: 3492 767

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: 13,5 km Vuolijoen kirkosta etelä-koilliseen.

Huomiot: Tiilikkala 2013: Paikka on Iso-Paskolammen eteläpuolella, noin 80 m laavusta lounaaseen. Paikalla on pieni tervahauta, halkaisijaltaan noin 10 m.

Noin 20 m:n säteellä tervahaudasta on toistakymmentä täysikasvuista kolottua elävää mäntyä. Kolousten korkeus vaihtelee runsaasta metristä runsaaseen kahden metriin. Kolousten iäksi voi karkeasti arvioida noin 50 vuotta.

Todennäköisesti kyseessä on vanhempi tervahauta, jota joskus noin 50 vuotta sitten on ollut tarkoitus käyttää uudelleen, mutta aikomus ei ole toteutunut.

Tervahaudan ja siihen liittyvien kolomäntyjen kokonaisuus on harvinainen, joten tervahauta kolopuineen on syytä säilyttää.

Kartta sivulla: 26

Tervahauta kuvattuna pohjoiseen.

Kolottuja mäntyjä tervahaudan läheisyydessä.

KAJAANI 7 LEPPIMÄKI

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7102 655 E: 499 808 Z:
P: 7105 630 I: 3499 979

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Kajaanin linnanrauniosta 41,0 km lounaaseen.

Huomiot: Bilund 2013: Kohde löytyi inventoinnissa 25.9.2013 tarkastettaessa tuulipuisto-alueelle suunnitellun uuden voimalinjan linjausta. Se sijaitsee Saaresmäen Leppikylässä, noin 200 m Leppikylään vievästä tiestä lounaaseen ja aivan nykyisen voimalinja-aukean luoteisreunassa metsässä. Linjan luoteispuolella on noin 200 m läpimittainen hiekkamoreenikumpare, jonka noin 5 m syvä, soistunut notkelma erottaa idässä olevasta laajasta Leppikylän mäestä. Mäellä kasvaa vaihtelevan ikäistä havumetsää. Tervahaudat sijaitsevat mäen lounaisreunalla.

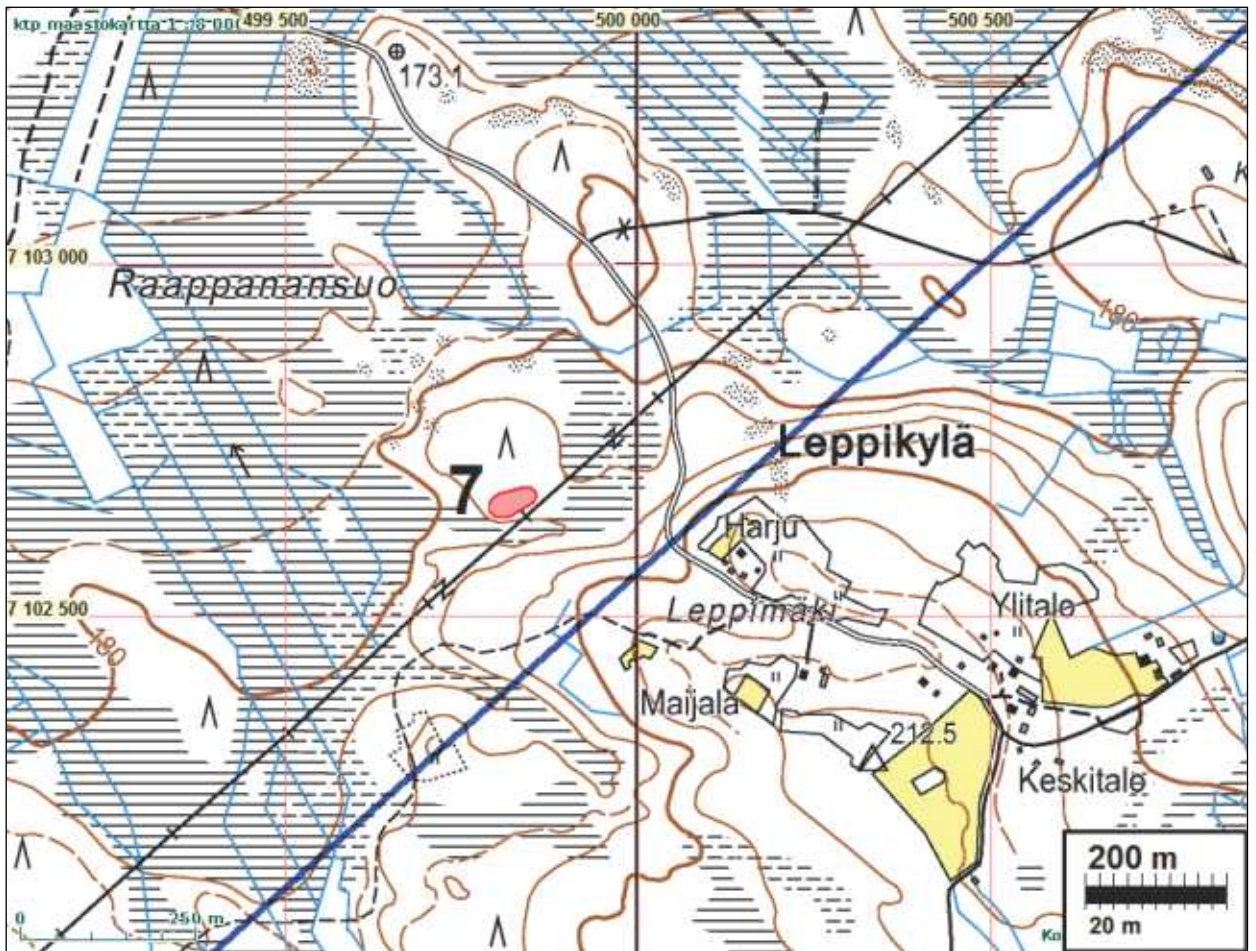
a) Tervahauta N 7102655 E 499808

Lounaisempi tervahauta on mäen lounaisrinteen puolivälissä olevalla tasanteella. Kuopan halkaisija on 10 m, ja sen syvyys noin 1,5 m. Ulkohalkaisija on vallit mukaan lukien noin 16 m. Halssi on lounaassa. Sen itäpuolella haudan vallin ulkoreunalla on noin 5 m läpimittainen, muodoltaan epämääräinen kaivanto, josta lie-nee otettu hiekkaa haudan käyttöajan jälkeen. Haudan ympärillä on muutamia muita kaivantoja ja kuoppia, joista on ehkä otettu hiekkaa haudan rakennukseen. Rakenteen kokonaisläpimitta halsseineen ja lähimpine kaivantoineen on noin 25 m. Haudan sisällä oli tuore tuulenkaadon juurakko, josta näkyi, että haudassa on vahva hiilikerros.

b) Tervahauta N 7102674 E 499846

Koillinen tervahauta sijaitsee noin 40 m itäkoilliseen edellisestä. Se on mäen melko tasaisen laen eteläreunalla, aivan nykyisen voimalinja-aukean reunassa metsän puolella. Paikalla on vallin ympäröimä kuoppa ja aivan sen reunalla itäpuolella röykkiö. Ensi silmäyksellä rakenteet tuovat mieleen rakennuksen pohjan, jossa on kiuasröykkiö. Tarkemmin katsottuna voi kuitenkin havaita, että kuoppaa ympäröivä valli on pyöreähkö, ei suorakulmainen, kuten rakennuksen pohja, ja että röykkiö ei ole vallin muodostaman ”perustuksen” sisällä, vaan pääosin sen ulkopuolella. Lisäksi kuoppaan tehdyssä koekuopassa oli turpeen alla vahva hiilikerros, mutta röykkiön kivissä tai niiden väleissä hiekassa ei ainakaan pintakerroksessa näkynyt tulenpidon merkkejä. Näyttäisi siis siltä, että röykkiöön on vain kasattu kuopan kaivamisessa esiin tulleita kiviä, mutta on myös mahdollista, että röykkiö on eri-ikäinen kuin kuoppa, ja sillä on jokin muu funktio.

Koillisen tervahaudan kuoppa on läpimitaltaan 5-6 m, ja syvyys on noin 90 cm. Kuoppa on suppilomainen, mutta epäsymmetrinen siten, että syvin kohta on keskikohdan etelä- tai lounaispuolella. Kuoppaa ympäröi matala valli. Alarinteen puolella etelässä ja lounaassa maan pinta laskee törmämäisesti noin 1,5 m heti vallin ulkopuolella. Tervan juoksutus olisi siten ollut helppo järjestää haudan ulkopuolelle, mutta mitään merkkejä tästä ei näy. Hauta on ilmeisesti ollut pohjasäiliöllinen. Röykkiö sijaitsee kuopan itäpuolisella vallilla ja sen ulkopuolella tasaisella maalla. Sen läpimitta on noin kaksi metriä ja korkeus 90 cm. Röykkiö näyttää koostuvan noin 30 cm läpimittaisista kivistä. Kivien väleissä on hiekkaa. Röykkiön ympärillä ei havaittu muita rakenteita kuin edellä mainittu kuoppa valleineen.

a) tervahauta. Kuvattu kaakkoon.

Tervahauta A halssi ja sen oikealla puolella kaivantoja haudan vallissa. Kuvattu itäkoilliseen.

Tervahauta B ja sen vieressä oleva röykkiö – mahdollisesti tervapirtin kiuas. Tervahaudan kuoppa on kuusen juurella, ja röykkiö siitä vasemmalle. Kuvattu etelään.

Tervahaudan B itäreunalla oleva röykkiö. Tervahaudan kuoppa erottuu huonosti röykkiön takana vasemmalla. Kuvattu luoteeseen.

PYHÄNTÄ 8 ISO PAJUSUO

Mjtunnus: 1000015982

Laji: 0 (ei muinaisjäännös - muinaisjäännöstä ei paikalla ole)

Ajoitus: (keskiaikainen)

Laji: (kivirakenteet: rajakivi)

Koordin: N: 7103 376 E: 489 309 Z:202
P: 7106 351 I: 3489 476

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta 22,8 km itään

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Pyhännän kunnan itärajalla, Isolla Pajusuolla, suossa sijaitsevan pienen kuivemman kumpareen länsipuolella on kivi, joka on mahdollisesti Pähkinäsaaren rauhan rajakivi. Kiven yläpinnassa on lohkeamia, jotka voivat viitata siihen tietoon, että ruotsalaiset polttivat rajakivien pinnasta venäläisten hakkaamat merkit pois. Kivi sijaitsee nykyisellä lääninrajalla rajan kulmakohdassa. Pähkinäsaaren rauhan rajan kulku tällä kohdalla perustuu Sulevi Juholan tutkimuksiin.

Bilund 2013: Muinaisjäännösrekisterin tietojen lähteeksi ilmoitetaan kohdassa Sulevi Juholan ilmoitus 17.6.2010. Kohteen koordinaatit muinaisjäännösrekisterissä ovat N 7103376 E 489309.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 24.9.2013. Maasto paikalla on tasaista sammalpintaista suota, jossa kasvaa matalaa saraa, paikoin hyvinkin tiheässä. Idässä olevalla kuivemmallalla, mutta vain hiukan suon pintaa korkeammalla kumpareella kasvaa kituliasta mäntymetsää. Aluskasvillisuutena on suopursuvaltaista korkeaa varvikkoa. Kuivan maan ja metsän reuna on tässä mainituista kivistä vähintään 15–20 m itään.

Ilmoitettujen koordinaattien mukaan kiven pitäisi olla runsaat 20 m etelälounaaseen läänin rajan kulmasta. Tällä paikalla tai sen ympäristössä suolla ei havaittu kiviä. Suo oli paikalla sileäpintaista ja jonkin verran vetisempää ja upottavampaa kuin ympäristössä. Kohdassa N 7103396 E 489316 havaittiin läänin rajan kulmassa oleva kivinen rajapyykki. Pyykki muodostui matalasta pystykivistä ja sen ympärillä alle metrin säteellä olevasta, lähes kokonaan turpeen peittämästä, maantasaisesta kivilatomuksesta. Tämä pyykki oli ilmoitettuun kiven sijaintiin verrattuna lähin kivi suossa. Pyykille GPS-laitteella mitattu sijainti vastaa noin 2 m tarkkuudella rajan kulmapisteen sijaintia maastokartalla. Tämän tarkkuuden perusteella voidaan olettaa, että muutkin tarkastuksen yhteydessä GPS-laitteella mitatut sijainnit, eli edellä mainittu kohta, jossa kiven olisi pitänyt olla, ja jäljempänä mainittavien kivien sijainnit, ovat varsin tarkkoja.

Koska muinaisjäännösrekisterissä mainitusta kohdasta ei löytynyt kiveä, tarkastettiin suota laajemmalti sanallisen kuvauksen mukaisella alueella eli kumpareen länsipuolella. Kiviä löytyi kaksi.

1. kivi N 7103414 E 489321

Yksi kivi oli noin 20 m rajapyykistä pohjoiskoilliseen. Se ei kuitenkaan sijaitse Pyhännällä vaan Kajaanin puolella rajaa, GPS-mittauksen mukaan noin viiden metrin päässä rajasta. Myös tähtäämällä läänin rajan kulmapyykistä pohjoiseen, kohti suon laidalla metsässä rajalinjan kohdalla näkyvää aukkoa, voi helposti todeta, että kivi on rajan itäpuolella. Kivi on laakea ja tasapintainen. Kiven koko on noin 1,6 m x 1,1 m, ja suurin korkeus noin 30 cm. Kiven korkeimman kohdan lähellä sen pinnassa on muutamia pieniä, noin 3-4 cm läpimittaisia ja 3 mm syviä lohjenneita kuoppia. Mikään ei kuitenkaan viittaa erityisesti siihen, että nämä olisivat syntyneet ihmisen toiminnan tuloksena. Samalla alueella on myös noin 1,5 cm läpimittainen ja lähes puolipallomainen kuoppa, joka vaikuttaa ehkä enemmänkin ihmisen tekemältä, esimerkiksi kiviporan jäljeltä. Sekin voi kuitenkin hyvin olla esimerkiksi granaattirakeen jättämä luontainen rapauma. Kivessä olevat lohkeamat vaikuttavat niin pieniltä, etteivät ne olisi voineet hävittää näkyvistä rajakivessä mahdollisesti olleita hakkauksia.

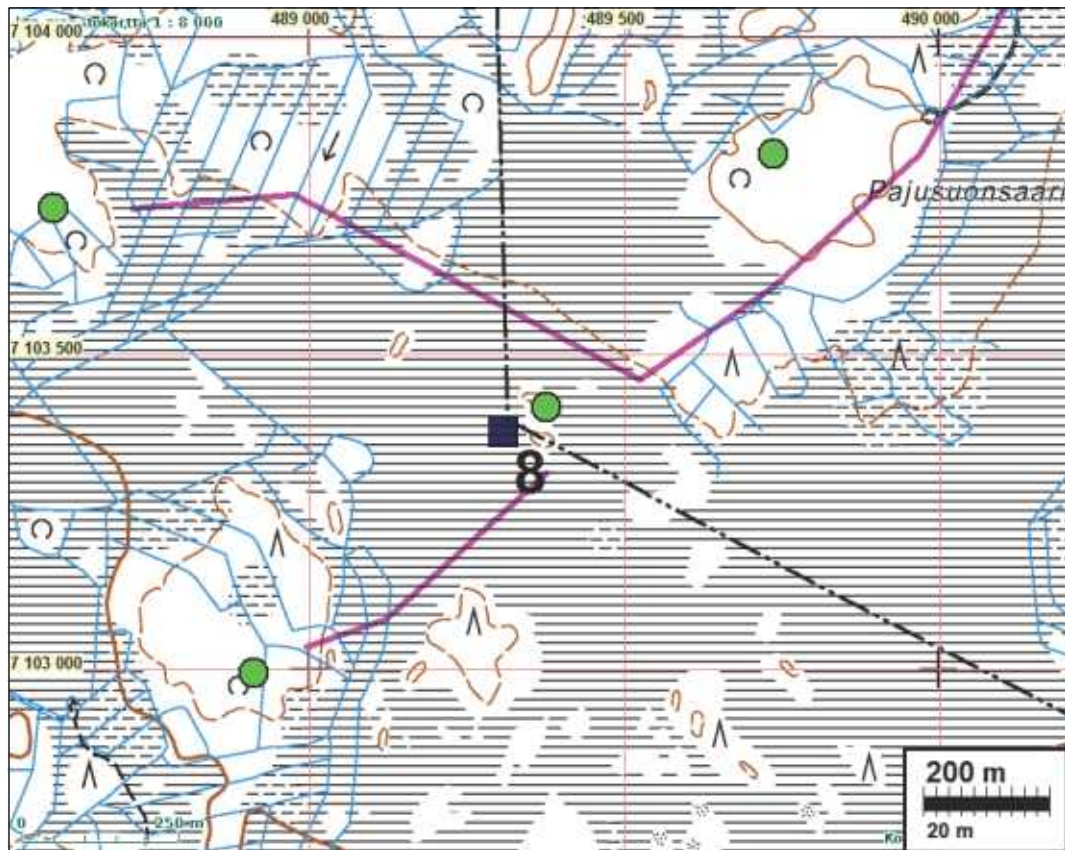
2. kivi N 7103439 E 489278

Toinen kivi havaittiin edellisestä kivistä noin 30 m luoteeseen ja noin 20 m läänin rajasta länteen, Pyhännän puolella. Tämäkin kivi on laakea ja tasapintainen. Se on muodoltaan hiukan soikea, läpimitaltaan 0,9-1,0 m ja noin 20 cm korkea. Kiven pinnassa ei havaittu mitään jälkiä, jotka voisi tulkita kuvauksen mukaisiksi lohkeamiksi. Muita kiviä kumpareen länsipuolella suolla ei havaittu.

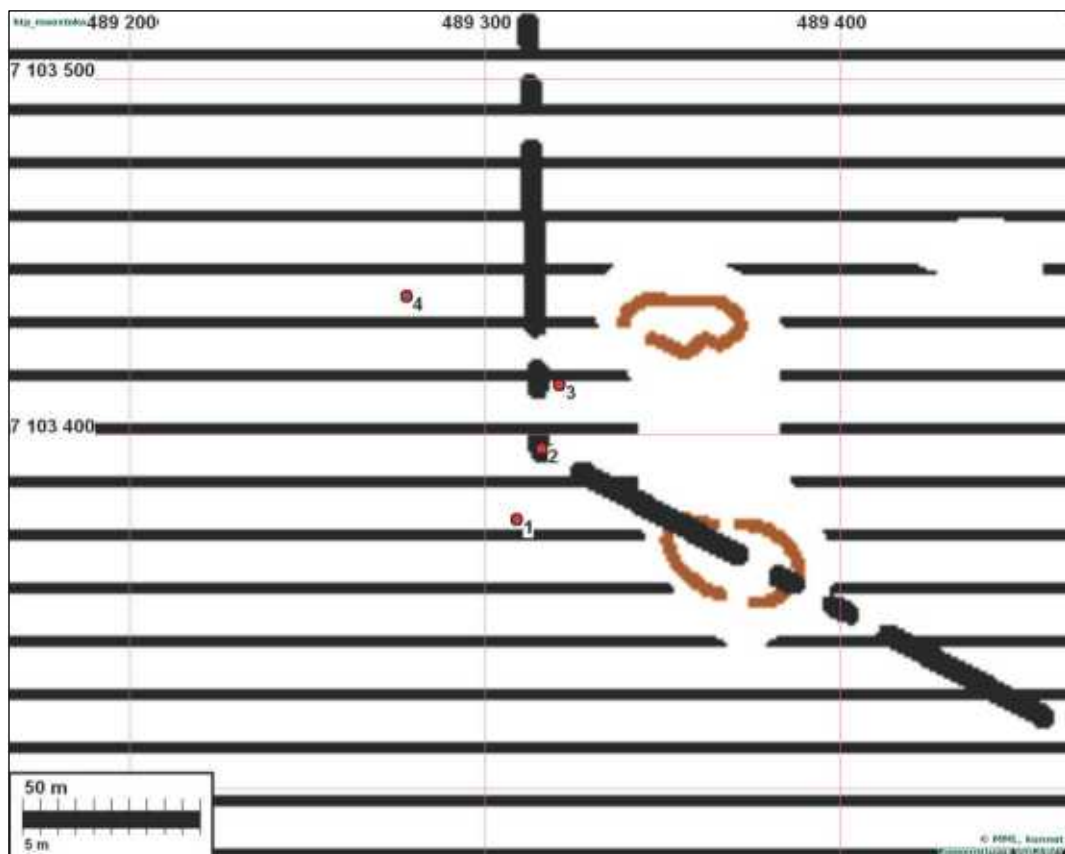
Yhteenvetona voidaan todeta, että tarkastuksessa ei havaittu kiveä muinaisjäännösrekisterissä ilmoitetussa kohdassa. Noin 40 m siitä pohjoiskoilliseen, Kajaanin puolella, havaittu kivi (kivi 1) saattaa olla muinaisjäännösrekisterissä tarkoitettu kivi. Siinä olevat jäljet eivät kuitenkaan ole sellaisia, että niitä olisi syytä pitää ihmistoiminnan tuloksena, tai kiveä rajakivenä. Muutakaan kuvaukseen sopivaa kiveä kumpareen länsipuolella suolla ei tavattu.

T. Jussilan lisäys: rakennusmestari (eläkkeellä) ja kirjailija Sulevi Juholan sinänsä mielenkiintoiset rajatutkimukset, eivät ole kiistattomia. Ne on julkaistu Ennen ja nyt sarjassa v. 2011 (<http://www.ennenjanyt.net/?p=467>). Kiven määrittäminen mahdolliseksi muinaisjäännökseksi ei mielestäni ole perusteltua kiven yhdessä tutkimuksessa moniin päätelmiin perustuvan *oletetun* rajamerkkimerkityksen, sekä kivessä mahdollisesti olleiden ja pois hakattujen merkkien perusteella. Koska ilmoitetulla paikalla ja lähialueella ei ole mitään vanhaan rajamerkkiin viittaavaa kiveä ehdotan, että kyseinen kohde poistetaan muinaisjäännösrekisteristä.

Muinaisjäännösrekisterin mukainen sijainti oletetulle rajamerkille:

Inventoinnissa tehdyt havainnot ja mittaukset:

Numero	N	E	kuvaus
1	7103376	489309	Muinaisjäännösrekisteriin merkitty koordinaattipiste
2	7103396	489316	Rajapyykki GPS-mittaus
3	7103414	489321	kivi 1 GPS-mittaus
4	7103439	489278	kivi 2 GPS-mittaus

Etualalla näkyy läänin rajan kulmapyykki. Taaempänä hieman kuvan keskeltä vasemmalle näkyy kivi 1. Kuvattu koilliseen.

Kivi 1 kuvattuna itään.

Etualalla kivi 2. Taustalla lähellä kumpareen reunaa ovat kuvan keskiosassa vasemmalla kivi 1 (lähellä olevan kelon rungon sivulla oikealla) ja siitä oikealle läänin rajan kulmapyykki. Muinaisjäännösrekisterin mukainen kiven sijainti on niistä oikealle, kuvassa aivan tasaisena näkyvässä suon vetisemmässä osassa.

PYHÄNTÄ 9 KARKUSUO

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7119 652 E: 486 831 Z: 162

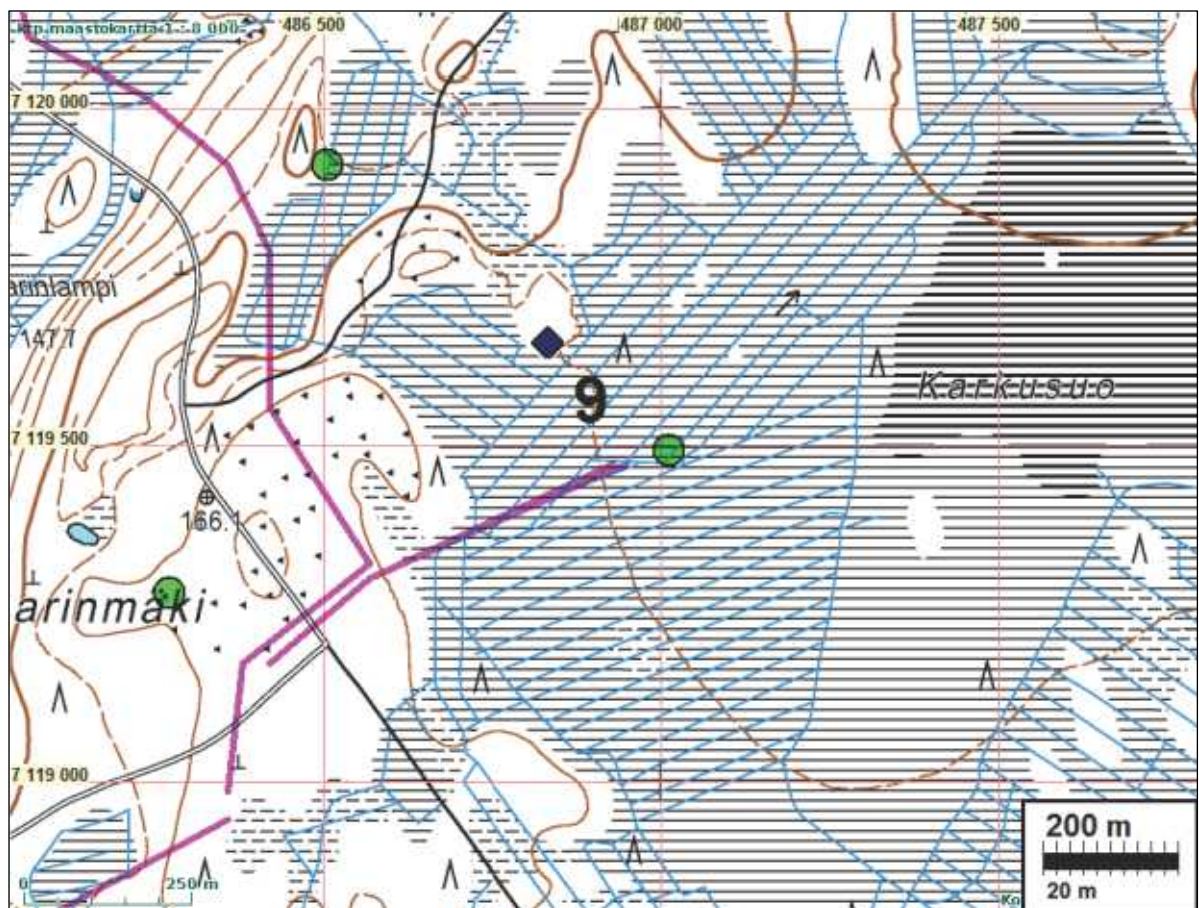
P: 7122 634 I: 3486 997

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta noin 22 km koilliseen.

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Piiparintien koillispuolella ja Kokkolantien (valtatie 28) pohjoispuolella, Karkusuon luoteisosassa, suolle työntyvän luodekaakkosuuntaisen niemekkeen kärjessä, lähellä suonreunaa. Loukkukaarrontieltä kohteelle on matkaa noin 300 m kaakkoon. Tervahauta on pyöreähkö ja pohja on laakea. Halkaisija on noin 12 m, syvyys noin 1 m. Juoksutuskuoppa on alarinteesen suolle päin. Kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on hiekkamoreenia. Tervahaudan kohdalla kasvaa tiheästi nuorta leppää sekä lisäksi koivua ja kuusta. Lähellä on suuria siirtolohkareita. Ympäristö kasvaa eri käistä mäntyä.

Kohteeseen on lähimmältä tuulivoimalalta noin 250 m pohjoisluoteeseen

Tervahauta

Tervahauta kuvattu etäämmältä.

PYHÄNTÄ 10 KÄMPPÄKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös
 Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7099 872 E: 490 222 Z: 193
 P: 7102 846 I: 3490 390

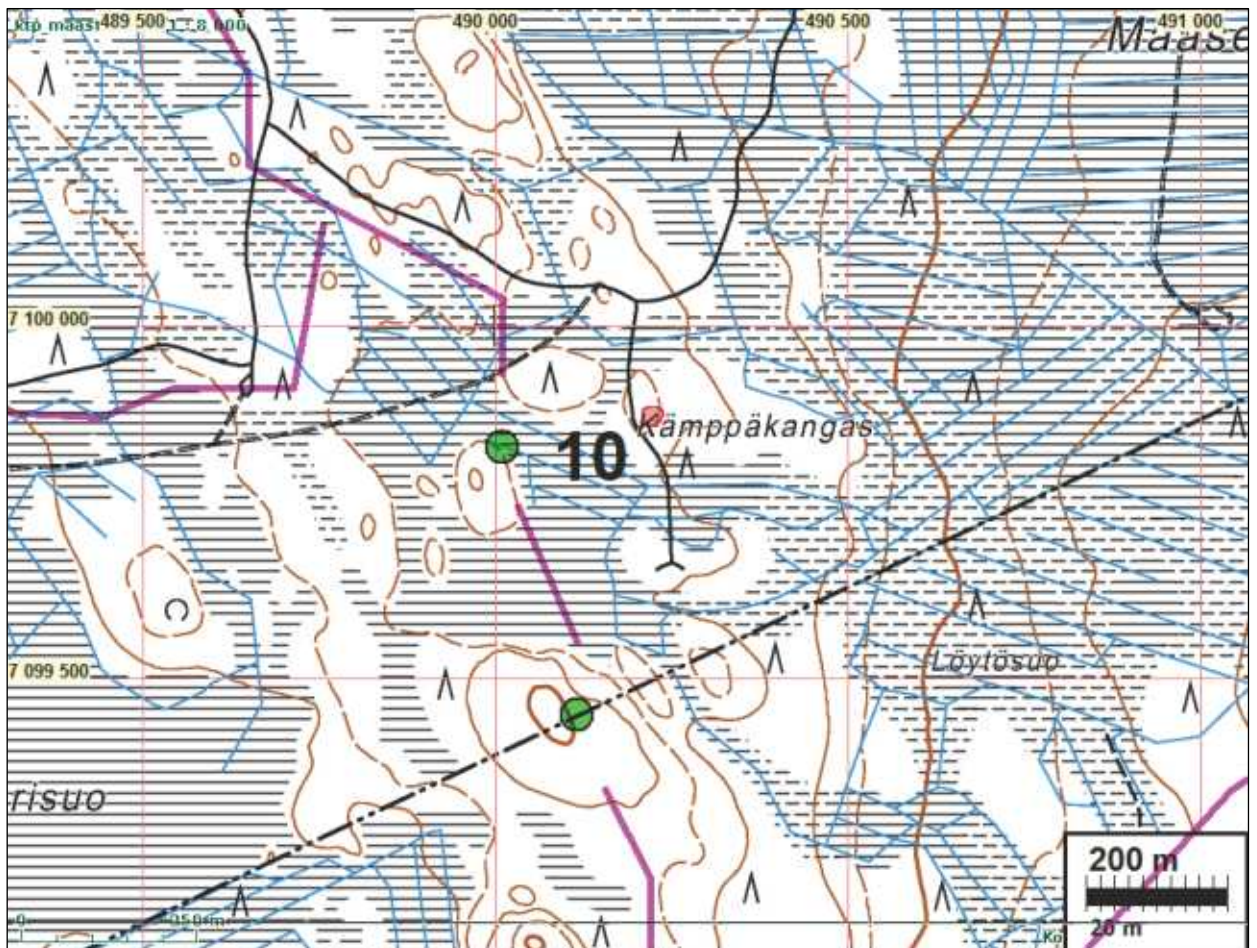
Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta 24,7 km itäkaakkoon

Huomiot: Bilund 2013: Kohde löytyi inventoinnissa 23.9.2013. Se sijaitsee Kämpäkankaalla, joka on noin 400 m pitkä ja sata metriä leveä, hieman ympäröivää soistunutta kangasta korkeampi ja kuivempi, itään laskeva harjanne. Tervahauta on kankaan länsiosassa, korkeimman kumpareen laen itäreunalla. Ympärillä kasvaa nuorehkoa mäntyvaltaista metsää. Aluskasvillisuutena tervahaudan ympäristössä on varvikon lisäksi tiheää katajapensaikkoa. Noin 25 m tervahaudasta länteen kulkee metsäautotie. Sen varsilla on melko laajoja kaivantoja (ilmeisesti tien teossa käytettyjä hiekkakuoppia). Lisäksi lähempänä tervahautaa on joitakin vanhempia, jo umpeen kasvaneita kuoppia, joiden yhteys hautaan ei ole tiedossa.

Tervahaudan kuopan nykyinen sisähalkaisija on noin 6 m, ja syvyys 60–80 cm. Vallit ovat kuitenkin hyvin leveät, ja joillakin reunoilla, varsinkin etelässä, näkyy selvästi kaksi tai jopa kolme sisäkkäistä vallin harjaa. Näyttäisi siis siltä, että hautaa on käytetty useita kertoja ja pienennetty myöhemmillä käyttökerroilla. Suurimman haudan sisähalkaisija näyttäisi olleen noin 9 m. Halsi on alarinteen puolella idässä. Koko rakenteen halkaisija on noin 15 m. Kuopan länsirinteen tehdysssä koekuopassa oli heti turpeen alla vahva hiilikerros.

Kämpäkankaan nimellä maastokarttaan merkitty kuiva harjanne soiden välissä tarkastettiin inventoinnissa kokonaan, mutta kämpän tai muunkaan asumuksen jäännöksiä ei havaittu.

Tervahaudan kuoppa. Kuopan takareunalla näkyy kolme sisäkkäistä vallia, mikä viittaa siihen, että hautaus on käytetty uudestaan ja samalla pienennetty. Kuvattu etelään.

Tervahaudan halssi kuvattuna haudan ulkopuolelta. Taustalla hämöttää auto metsäautotiellä. Kuvattu länteen.

PYHÄNTÄ 11 MAASELÄNSUO

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7101 213 E: 489 110 Z: 200

P: 7104 187 I: 3489 277

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta noin 23 km itäkaakkoon.

Huomiot: Poutainen 2013: Kohde sijaitsee Ison Pajusuon ja Maaselänsuon välisellä hiekkankaalla. Tervahauta on pyöreähkö ja pohja on loivasti keskustaan viettävä. Halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 9 m ja maksimisyvyys suhteessa valtiin on 1 m. Vallit ovat noin 2 m leveät. Juoksutuskuoppa on tielle päin, sen pituus on 2 m, leveys 1 m ja syvyys 1 m. Kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on hiekkaa ja ympäristö kasvaa nuorta mäntyä ja kuusta.

Kohteesta on lähimmälle tuulivoimalalle noin 90 m pohjoiskoilliseen.

Tervahaudan valla.

Tervahaudan valla.

PYHÄNTÄ 12 MAINIONKANKAAT

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

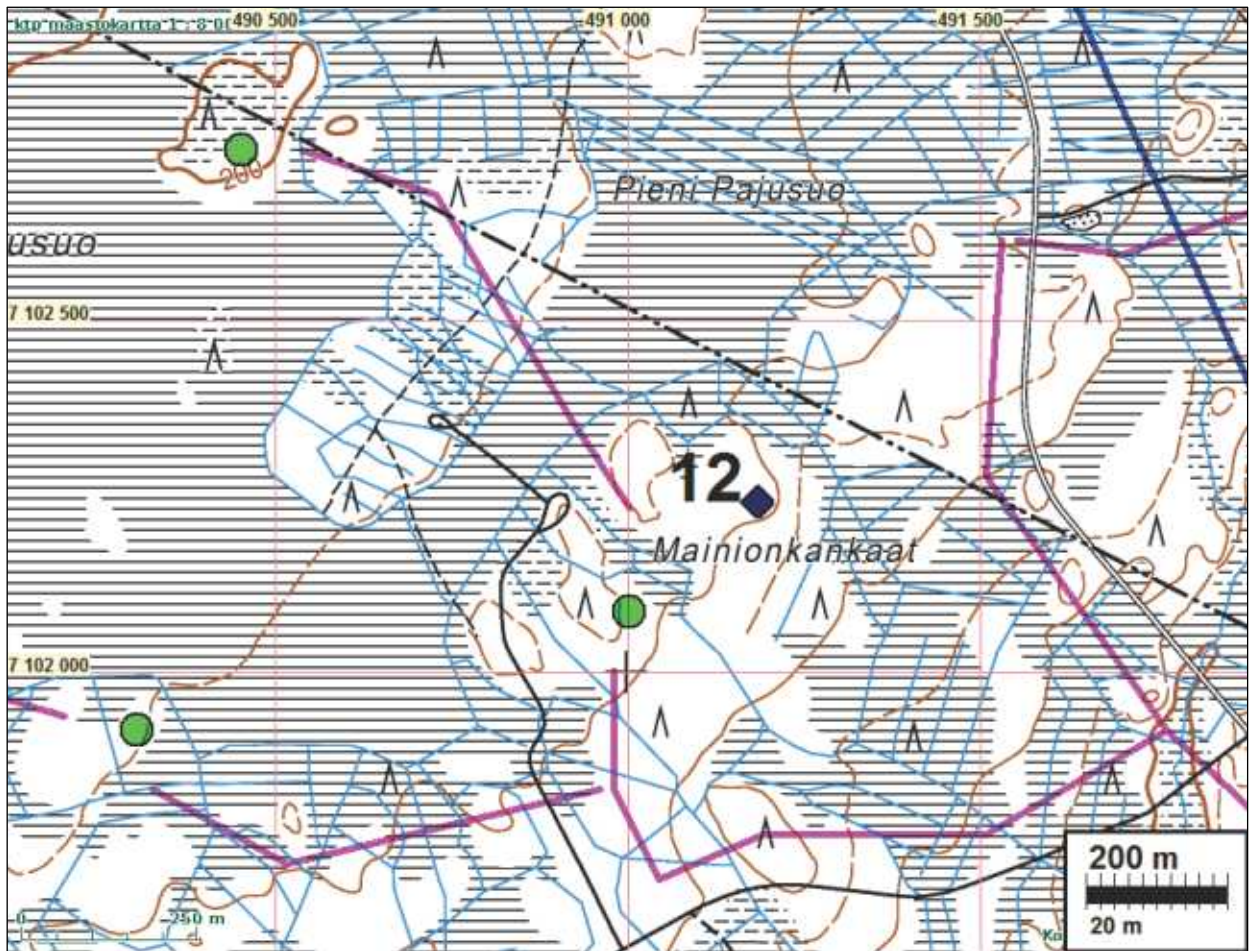
Koordin: N: 7102 243 E: 491 186 195
P: 7105 217 I: 3491 354

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta noin 25 km itäkaakkoon

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee matalalla, soiden ympäröimällä kankaalla, Pienen Pajusuon ja Kajaani – Pyhäntä-ajan lounaispuolella, siitä noin 150 m etäisyydellä. Itämäntieltä kohteelle on matkaa noin 400 m länteen. Tervahauta on pyöreähkö ja pohja on loivasti keskustaan viettävä. Halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 9 m ja maksimisyvyys suhteessa valliin on 1,2 m. Vallit ovat noin 3 m leveät. Juoksutuskuoppa on alarinteeseen, kaakkoon, sen pituus on 3 m, leveys 1 m ja syvyys 1 m. Kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on hiekkaa ja ympäristö kasvaa eri käistä mäntyä.

Kohteesta on lähimmälle tuulivoimalalle noin 200 m lounaaseen.

Tervahaudan sisäosaa.

Tervahaudan vallia ja juoksutuskuoppaa

SIIKALATVA 13 RENTOLANKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Rauh.lk: 2

Ajoitus: historiallinen

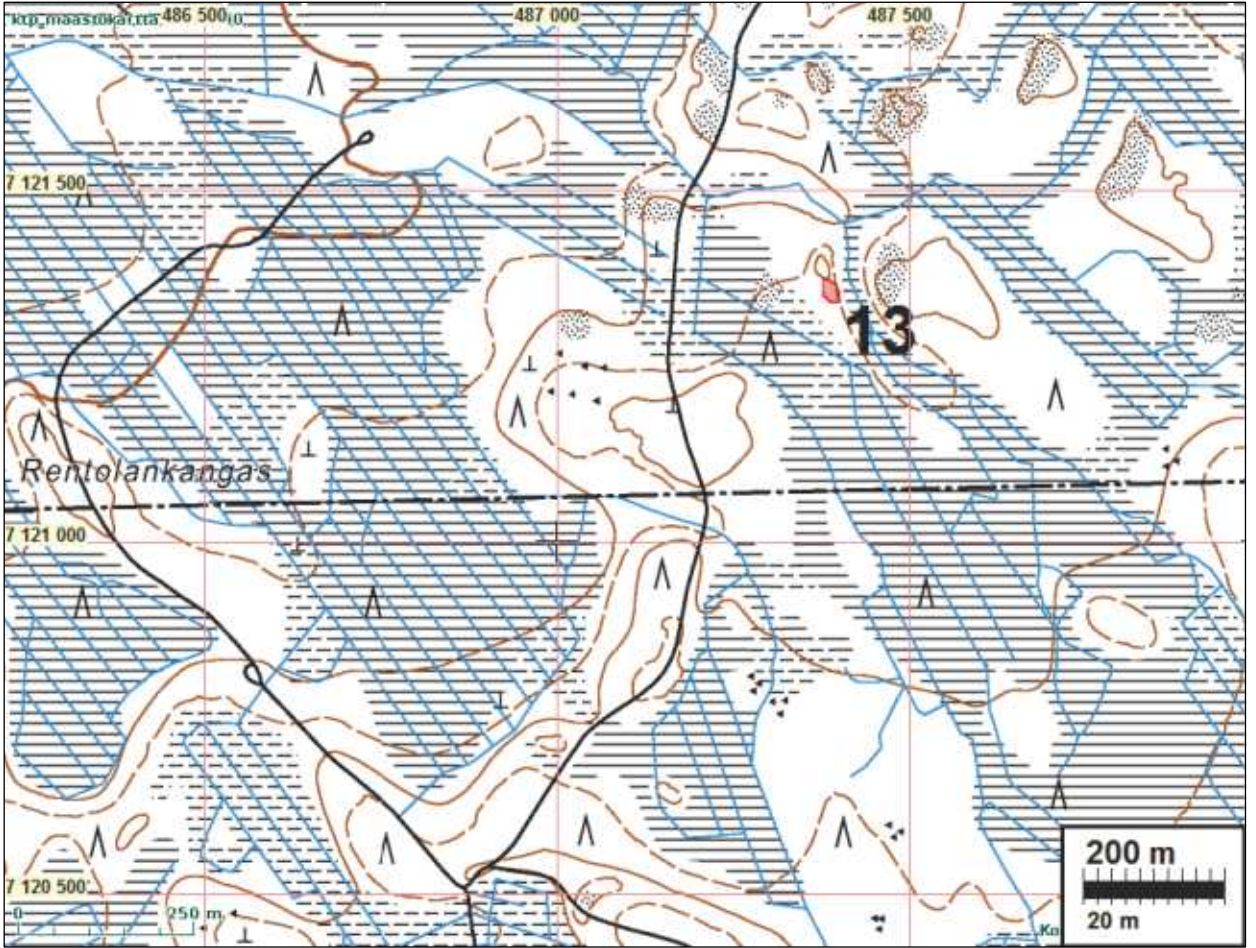
Koordin: N: 7121 363 E: 487 381 Z: 150

P: 7124 345 I: 3487 547

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta noin 24 km koilliseen

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde on Loukkukaarrontieltä 200 m itään ja Pyhännän rajasta 300 m pohjoiseen. Tervahauta sijaitsee Ylimmäisen Matilannevan lounaispuolella, kallioisella ja osin lohkareisella moreenialueella, jossa kuitenkin on paikoitellen hiekkamuodostumia, kuten kyseisellä paikalla ojitettujen soiden ympäröimä alue. Tervahauta on pyöreähkö ja pohja viettää selvästi keskustaan. Tervahaudan halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 16 m ja maksimisyvyys suhteessa valliin on 2 m. Pitkänomainen juoksutuskuoppa on koilliseen, sen pituus on 5 m ja leveys 2 m. Kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Tervahaudalla olevasta kannosta laskettiin 130 vuosilustoa. Maaperä on hiekkaa ja ympäristö kasvaa nuorta mäntyä ja kuusta. Tervahaudasta noin 50 m pohjoiseen on samalla hiekkaharjanteella kiveys, 1x1x0,5 m, joka on osin hajonnut. Kyseessä on todennäköisesti tervasaunasta eli tervapirtistä jäljellä oleva tulisijan jäännös (7121409/487392, 7124392/ 3487559).

tervahaudan sisäosaa.

Tervahaudan valla.

Edessä kiviroykkiö ja taustalla tervahauta.

Kiviroykkiö, todennäköinen tulisijan jäännös

SIIKALATVA 14 KETTULANKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7122 596 E: 482 594 Z: 130
P: 7125 579 I: 3482 759

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Noin 18,8 km Vuolijoen kirkosta luoteeseen.

Huomiot: Sepänmaa & Tiilikkala 2013: Paikka on Kettulankankaan koilliseen viettävällä, suohon rajautuvalla rinteellä, törmän päällä. Maaperä muinaisjäänösten kohdalla on hiekkaa, ylempänä rinteessä on kivikkoa. Puusto on pääasiassa mäntyä, tervahaudan kohdalla myös koivua.

Tervahauta N 7122596 E 482594

Hyvin säilynyt tervahauta, halkaisija n. 15 m. Halssi on pohjoiseen.

Tervapirtin kiukaan jäännökset N 7122597 E 482561

Tervahaudasta noin 30 m länteen, törmän päällä on tervapirtin jäänteet. Paikalla erottuu selvästi noin 3 x 3 m:n suuruinen neliön muotoinen maapenkki, jonka luoteiskulmassa on kiuas. Kiukaan halkaisija on noin 2 m, korkeus noin 50 cm.

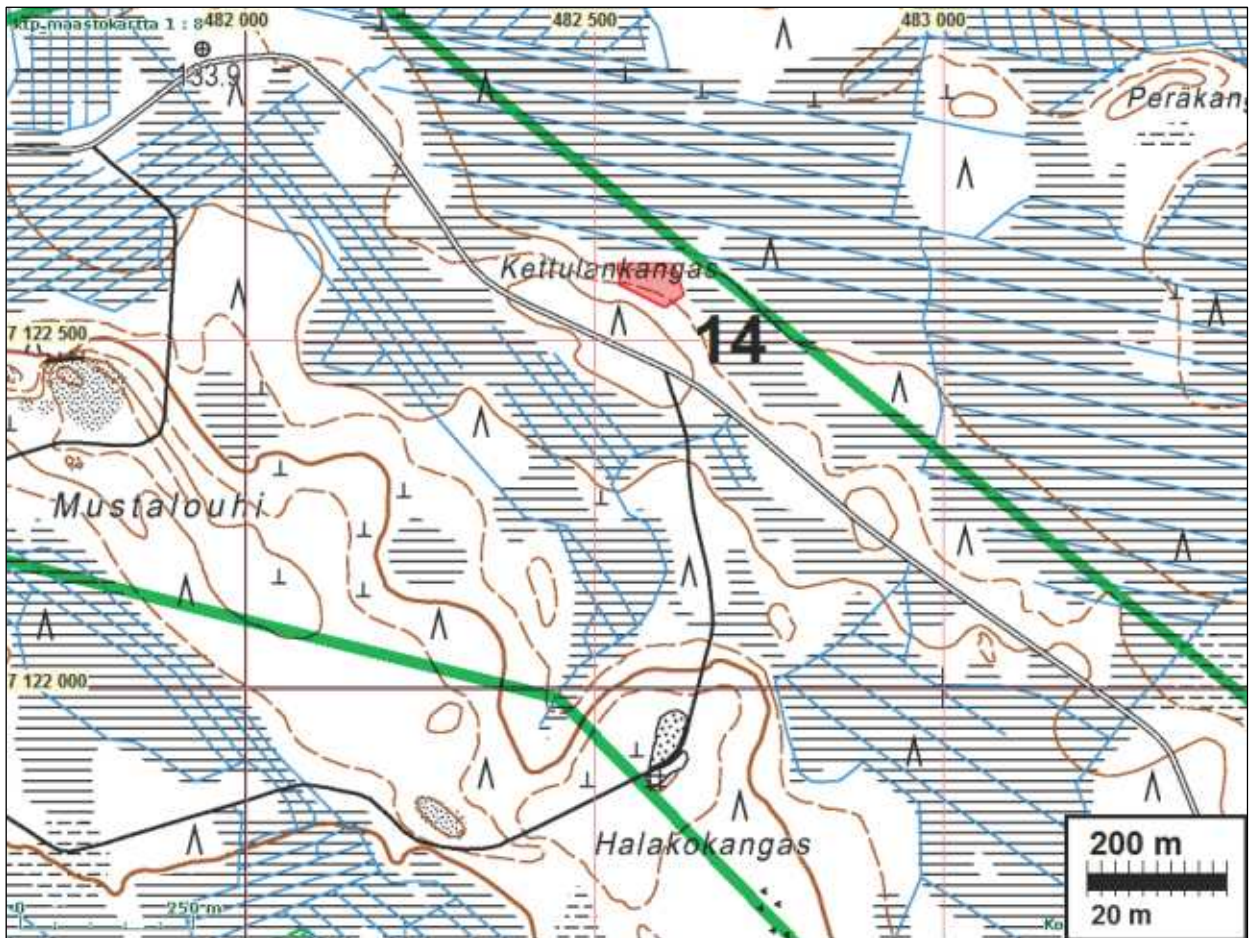
Kuoppa N 7122568 E 482600

29 m eteläkaakkoon tervahaudasta on kuoppa, jonka leveys 2,5 m ja syvyys 70 cm). Kuopan funktiosta ei ole tietoa.

Kohde on kokonaisuudessaan hyvin säilynyt ja edustava.

Tervahaudan halssi itäkaakkoon.

Tervapirtin jäännökset.
Kuvattu itäkoilliseen.

Kuoppa, lapio kuopan keskellä.

SIIKALATVA 15 PYÖRÄTIENKANGAS

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7121 049 E: 485 372 Z: 138

P: 7124 031 I: 3485 538

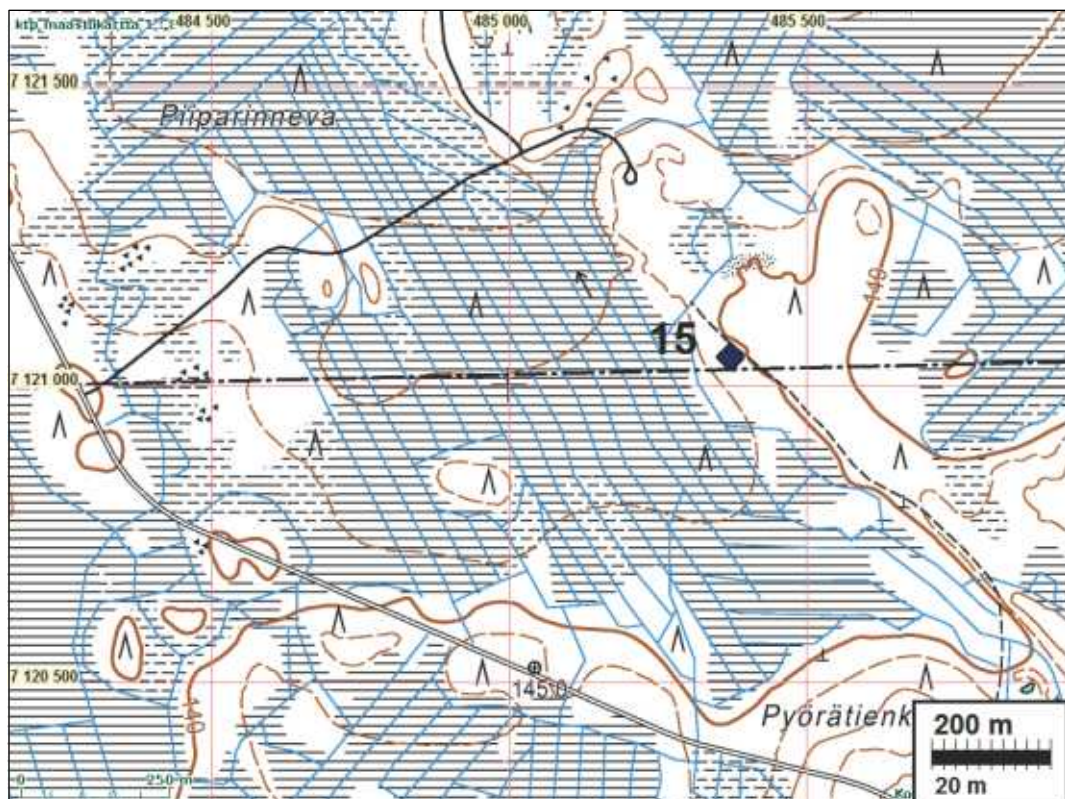
Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Sijaitsee 15,6 km Vuolijoen Kirkosta itä-luoteeseen. Pyhännän rajan tuntumassa, Siikalatvan puolella. Kuntaraja on noin 20 m etelään.

Huomiot: Sepänmaa 2013: Paikka on kivikkoista hiekkakangasta, lounaiseen viettävää rinteä. Paikalla on kiviseen maaperään tehty tervahauta, halkaisijaltaan noin 15 m. Halssi on lounaaseen.

Tervahaudan kohdalla on täysikasvuisia mäntyjä ja muutamia nuoria kuusia ja koivuja, ympäristö on maapohjaltaan äestettyä nuorta mäntytaimikkoa. Metsänhoitotoimenpiteet eivät ole turmelleet tervahautaa.

Lähiympäristöstä etsittiin tervapirtin jäännöksiä, mutta sellaisia ei havaittu. Jos lähitöillä sellainen on ollut, on se saattanut tuhoutua äestyksessä tai jäi huomatta taimikossa.

Tervahauta kuvattu eteläkaakkoon.

Tervahaudan halssi.

SIIKALATVA 16 LOUKKUKAARTO

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7122 807 E: 486 487 Z: 140
P: 7125 790 I: 3486 653

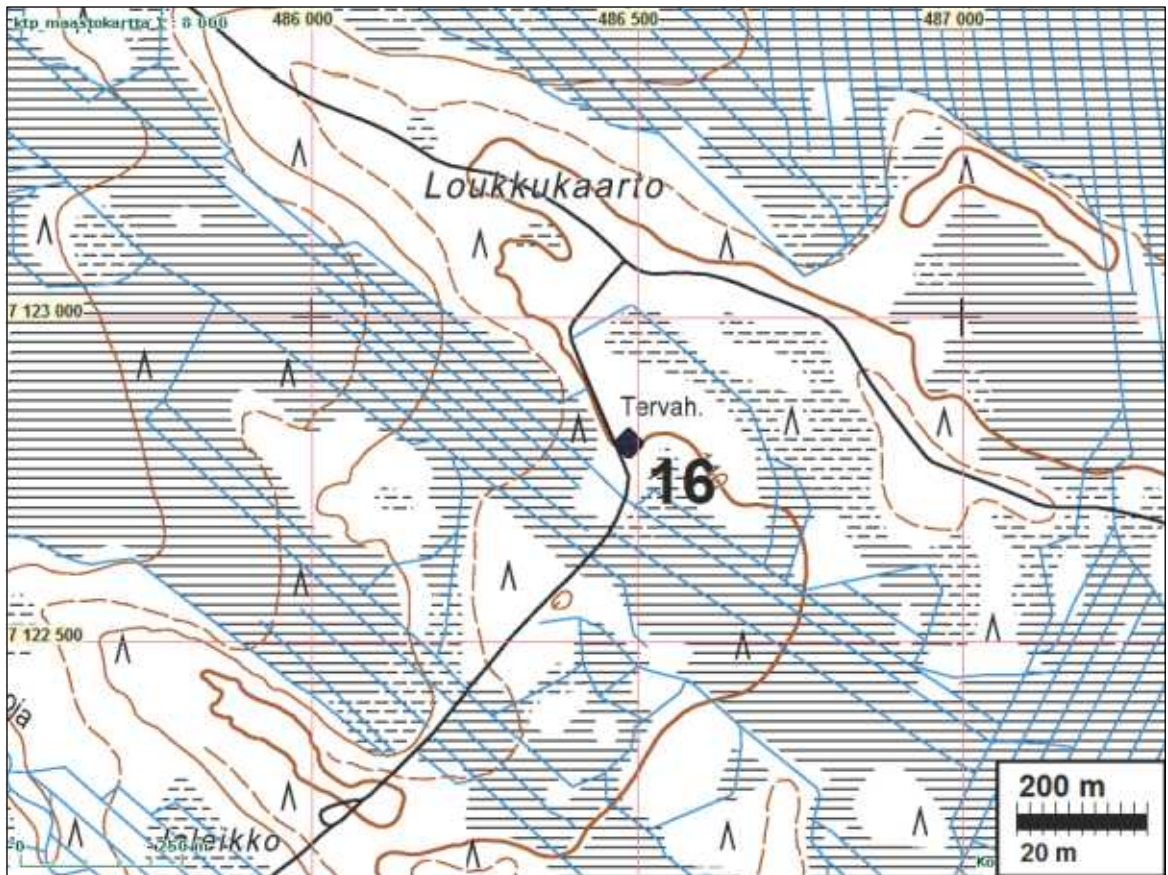
Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Noin 15,2 km Vuolijoen kirkosta luoteeseen.

Huomiot: Sepänmaa & Tiilikka 2013: Kohde on Loukkukaarto-nimisen moreeniharjanteen lounaaseen viettävällä rinteellä. Paikalla on maanmittauslaitoksen karttapohjalle merkitty tervahauta. Tervahaudan halkaisija on noin 17 m, halssi on länsilounaaseen. Kohdalla on muutaman kymmenen vuoden ikäistä mäntyä sekä nuorempaa koivua ja kuusta. Tervahauta on melko hyvin säilynyt, mutta siinä on runsaasti vanhoja sekä edelleen käytössä olevia ketunkoloja.

Lähiympäristöstä ei etsinnöistä huolimatta löytynyt tervapirtin jäännöksiä.

Kohde on merkitty Maanmittauslaitoksen karttapohjalle.

Tervahauta kuvattuna lounaaseen.

VIEREMÄ 17 MAASELÄNJOKI

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: valmistus: tervahauta

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7099 582 E: 491 736 Z: 167

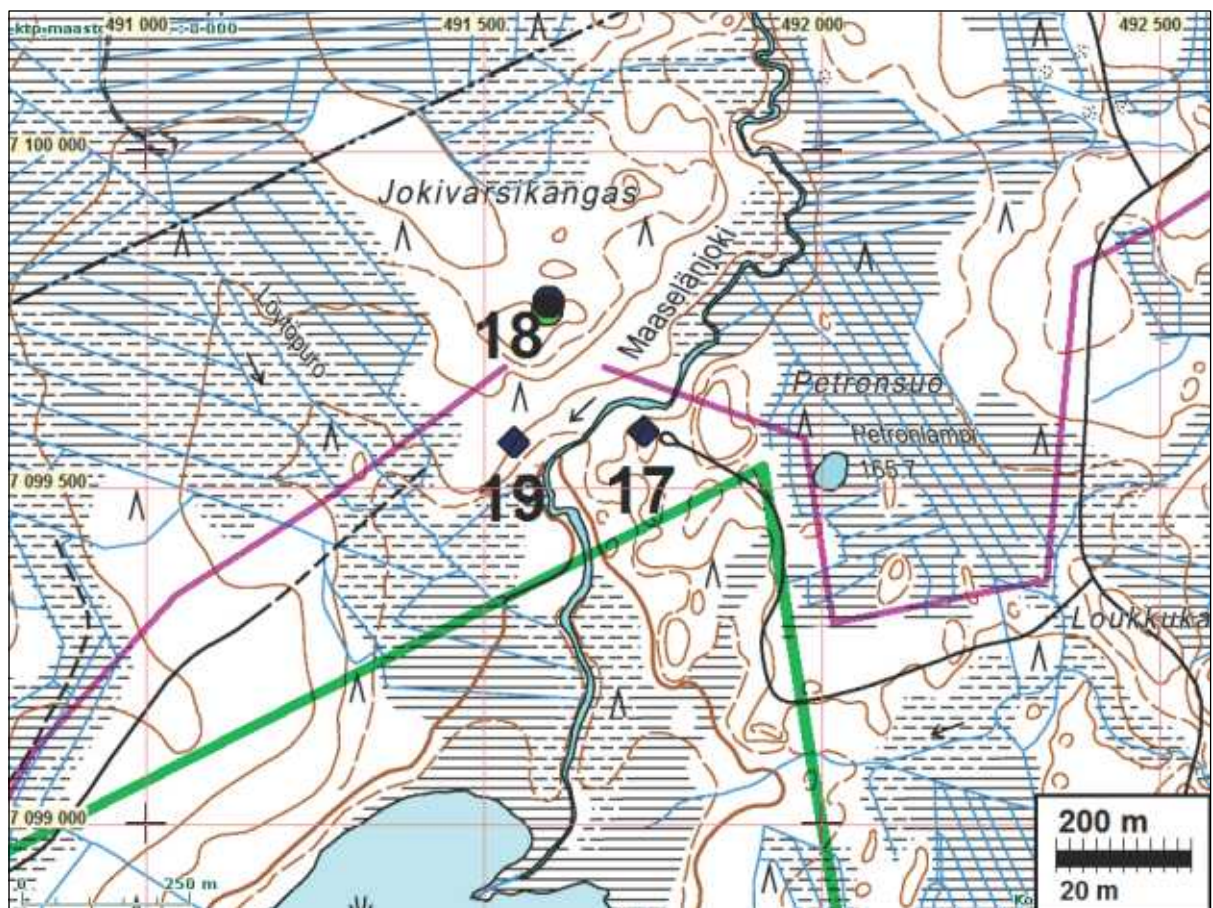
P: 7102 555 I: 3491 904

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi.

Sijainti: Pyhännän kirkosta 26,2 km kaakkoon.

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Petronsuon länsipuolella Maaselänjoen varrella, sen mutkan eteläpuoleisella moreenimuodostumalla. Tervahauta on pyöreähkö ja pohja on keskustaan viettävä. Halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 12 m ja maksimisyvyys suhteessa valliin on 1 m. Vallit ovat noin 3 m leveät. Juoksutuskuoppa on pohjoiseen joen suuntaan, sen pituus on 2 m, leveys 0,5-1 m ja syvyys 2 m. Kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on moreenia ja ympäristö nuorta mäntytaimikkoa. Tervahaudan paikoilla on vanhoja maatuneita kantoja.

Lähin suunniteltu tuulivoimala on joen toisella puolella noin 200 m etäisyydellä luoteessa.

Tervahaudan vallia ja sisäosaa.

Tervahaudan vallia.

Tervahaudan vallia ja juoksutuskuoppa

VIEREMÄ 18 JOKIVARSIKANGAS 1

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös
Mj.tyyppi: asuinpaikka: tulisijan jäännös
Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7099 776 E: 491 597 Z: 174
P: 7102 749 I: 3491 765

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta 26 km itäkaakkoon

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Maaselänjoesta 200 m luoteeseen ja Pyhännän rajasta 350 m kaakkoon. Paikka on soiden sekä Maaselänjoen ja Löytöpuron rajaama suhteellisen korkea, osin kivinen ja osin hiekkainen mäki-alue. Röykkiö on säännöllisen pyöreähkö ja se on koottu särmikkäistä kivistä. Sen koko on 3,2x2,5 m ja korkeus 0,8 m. Se on sammalen ja varpujen peitossa ja sijaitsee kivennäis- maapohjalla. Kairauksessa todettiin yhtenäinen kiveys, jonka väleistä tuli jonkin verran hiiltä. Ominaispiirteidensä perusteella kyseessä on todennäköisesti tulisijan jäännös, mahdollisesti kämpästä tms.

Kohde sijaitsee suunnitellun tuulivoimalan paikkeilla.

Kartta sivulla: 52

Sammalpeitteinen röykkiö kuvan keskellä.

Röykkiö.

Hiiltä röykkiöstä otetussa maakairanäytteessä.

VIEREMÄ 19 JOKIVARSIKANGAS 2

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj.tyyppi: valmistus: hiilimiilu

Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 7099 568 E: 491 546 Z: 165
P: 7102 541 I: 3491 714

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta 26 km kaakkoon

Huomiot: Poutiainen 2013: Kohde sijaitsee Maaselänjoesta 60 m luoteeseen ja Pyhännän rajasta 500 m kaakkoon. Paikka on soiden sekä Maaselänjoen ja Löytöpuron ra-

jaama suhteellisen korkea, osin kivinen ja osin hiekkainen mäki-alue. Miilukuoppa on pyöreähkö ja pohja on selvästi keskustaan viettävä. Halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 5 m ja maksimisyvyys suhteessa valliin on 0,8 m. (juoksutuskuoppaa ei ole) Kairanäytteessä kuopan pohjalla havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on kivistä hiekkamoreenia ja ympäristö mäntykangasta. Maasto paikalla on suhteellisen kivistä.

Lähin suunniteltu tuulivoimala on noin 200 m etäisyydellä pohjoiskoillisessa.

Kartta sivulla: 52.

Hiilimiilu, maanäytekaiva hiilimiilun keskellä.

VIEREMÄ 20 ISO MAASELÄNLAMPI

Mjtunnus: uusi kohde

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj.tyyppi: raja: kivi

Ajoitus: historiallinen

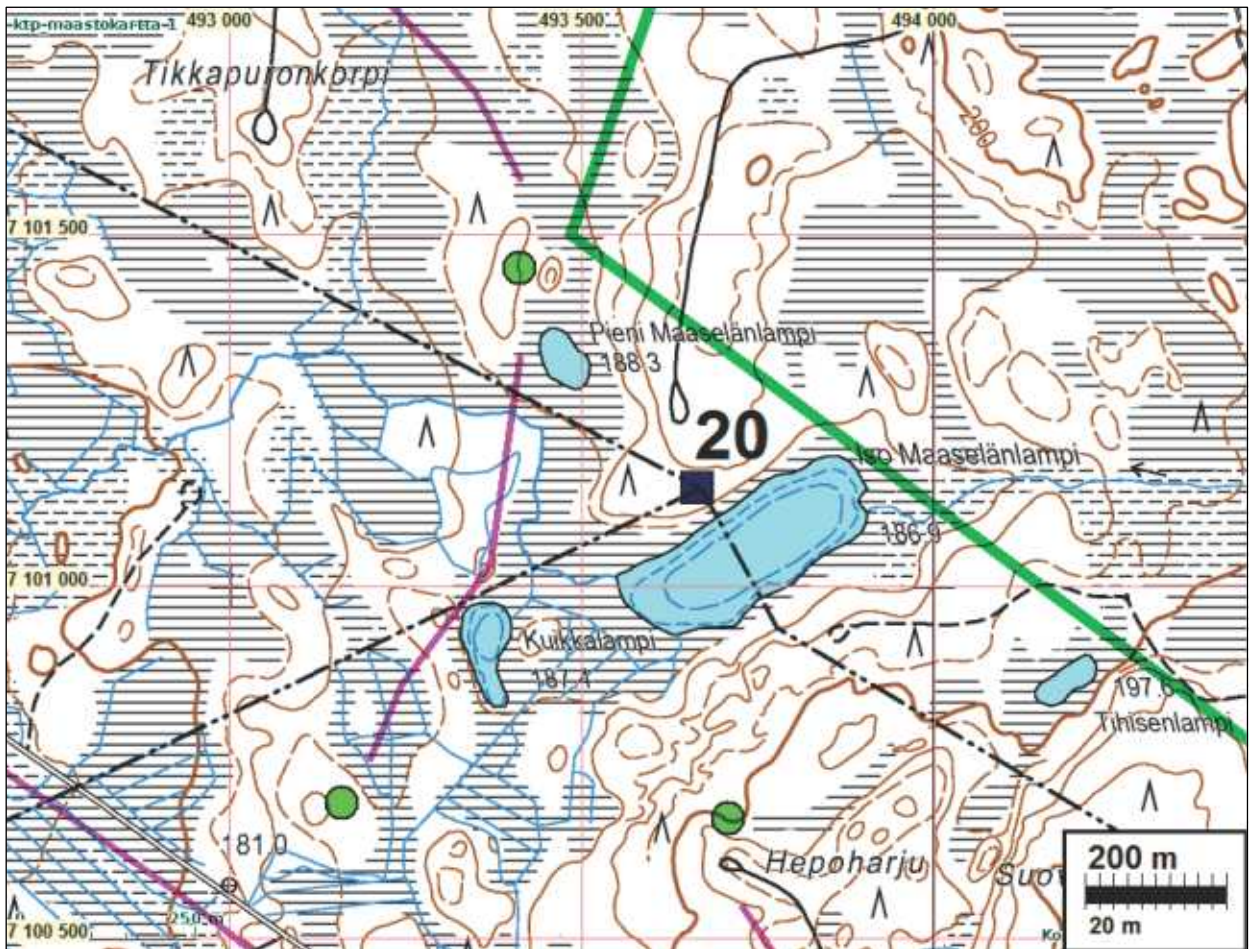
Koordin: N: 7101 142 E: 493 663 Z: 192

P: 7104 116 I: 3493 832

Tutkijat: Poutiainen, Sepänmaa, Bilund ja Tiilikkala 2013 inventointi

Sijainti: Pyhännän kirkosta 27,6 km itäkaakkoon

Huomiot: Poutiainen 2013: Paikka sijaitsee 50 m Ison Maaselänlammen rannasta pohjoiseen. Kohde on Pyhännän, Vieremän ja Kajaanin kuntien sekä samalla Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Kainuun maakuntien rajalla. Kyseessä luonnonkivistä kasattu (4-5 kivikertaa) säännöllisen muotoinen latomus, koko 2x1,5 m, korkeus 1 m. Latomuksen päällä on pystykivi, koko 60x30 cm, korkeus 60 cm. Lähitöillä on rajamerkkiin liittyvä rajakivi (pystykivi), jonka koko on 60x30 cm ja korkeus 50 cm (7101146, 493656).

Rajamerkki.

Rajamerkki

Rajamerkin keskikivi.

Muut kohteet

Muut inventoinnissa havaitut historiallisen ajan kohteet, joiden ei kuitenkaan katsottu olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä nuoren ikänsä vuoksi. Kartta sivulla 5 kohteet punaisilla pisteillä ja kirjaimin A-C.

Kajaani

A) Pienen Pajusuon saari

N 7103262 E 490306 Z 203, P 7106237 i 3490474

Paikalla havaittiin vaatimaton ja resentti rakenteenjäänös, joka koostuu hirren- ja laudanpät-kistä, joita on yhdistetty rautapulteilla ja nauloilla. Se sijaitsee suunnitellun tuulivoimalan kohdal-la.

Nuorelle historialliselle ajalle ajoittuva lahonnut puurakenne.

Nuorelle historialliselle ajalle ajoittuva lahonnut puurakenne.

Pyhätä

B) Piiparinmäki

N 7119579 E 486423 Z163, P 7122561 i 3486590

Kohteet sijaitsevat Loukkukaarrontien varrella, Piiparinmäen koillispuolella, lähellä maantietä. Paikalla on kivistä kasattu rakennuksen perustus, joka on kooltaan 12x8 m. Tien toisella puolella on rakennuksen betoniperustus. Molempien perustustenjäännösten läheisyydessä on nykyaikaista romua.

Pyhätä Piiparinmäki. Rakennuksen kivijalka.

Nykyaikaista romua rakennuksen vieressä.

Rakennuksen betoniperusta.

Vieremä

C) Rasvamäki

Soiden ympäröimällä mäkialueella, sen laella, Kajaanin rajan ja Rotimo-järven välisellä alueella on maatilan autoitunut pihapiiri rakennusten jäännöksineen. Paikalla on rakennuksen betoniperustus, hirsisen savusaunan jäännökset, kivistä ja tiilestä kootun tulisijan jäännökset, maakellarin jäännökset, keskeneräistä ja vaatimatonta kiviaitaa sekä ainakin 6 raivauskivikasaa. Kohde on autoitunut myöhäisellä historiallisella ajalla. Se sijaitsee Pyhäniemen kirkosta 35 km kaakkoon.

Paikalle suunniteltuun tuulivoimalaan nähden on lähin raivausröykkiö siitä noin 50 m etäisyydellä.

a) Rakennuksen betoniperustus 8x6 m, keskellä tulisijan jäännös (7095497 499060 185; 7098469 3499232)

b) Raivausröykkiö 3x2x0,5 m (7095512, 499040)

c) Raivausröykkiö 3,5x2,5x0,7 m (7095549, 499058)

d) Maakellari 6x4 m ulkomitat 1,5 m syvyys (7095525, 499086)

f) Raivausröykkiö 2,5x1x0,4 m (7095469, 499038)

e) Raivausröykkiö 3x2x0,6 m (7095474, 499054)

g-h) Kiviaitaa 35x0,5x0,5 m (7095523, 499116; 7095492, 499057)

i) Raivausröykkiö 5x4x1 m (7095510, 499132)

j) Raivausröykkiö 4x3x0,8 m (7095506, 499156)

k) Savusaunan jäännös Hirsikehikko 2,5x2,5 m (7098478, 3499328)

l) Tulisijan jäännös 5x1,5x1,2 Lohkokivistä ja tiilistä (7095520, 499137)

Rakennuksen betoniperustus ja tulisijan jäännös.

Edessä raivausröykkiö ja taustalla rakennuksen betoniperustus.

Kivikasa kuvassa on raivausröykkiö.

Maakellarin jäännös, josta erottuu kuoppa ja maavallit.

Matalaa kiviaitaa.

Edessä raivausröykkiö ja taustalla savusauna.

Savusaunan jäännökset.

Kuvia

Tutkimusalueen maastoa, nuorta mäntytaimikkoa Kajaanin Kettukankaan koillispuolella.

Louhikkoista maastoa Pyhännän Sivakkakalliolla.

Suoperäistä maastoa sähkölinjalla Leppikylän koillispuolella.

Veden vaivaamaa maastoa Petäjäjärven itäpuolella Vieremän ja Kajaanin rajalla.

Liite museoviranomaisille. Tarkastetut alueet

Liite Piiparinmäki–Lammaslamminkangas Tuulivoimapuiston muinaisjäännösinventointi -raporttiin

Koko hanke-alue - tutkimusalue - tutkittiin ja arvioitiin kokonaisuudessaan eri menetelmin.

Tarkemmin maastossa tarkastettiin kartalla sinisellä korostuksella esitettyjä alueita. Kartan tulkinnassa on hyvä ottaa huomioon alla lueteltuja seikkoja. Kartan esittämät tarkastetut alueet voivat olla tulkinnan varaisia, riippuen siitä mitä tarkastetulla alueella tarkoitetaan ja miten se käsitetään. Lisäksi maastossa ei systemaattisesti dokumentoitu:

- katseen ulottuvaisuutta (paikoin satojen metrien päähän, paikoin muutaman metrin)
 - katveita ja esteitä katseen tiellä
 - katsesuuntia
 - katseen intensiivisyyttä, tarkoitusta, havainnointikykyä ja –mahdollisuuksia katsomishetkellä
 - kohtia missä viivytettiin kauemmin tai missä vain riennettiin eteenpäin (pääkulkusuunnassa).
 - kairanpistoja, koekuoppia (joita runsaasti), avoimia maastonkohtia, peitteistä maastoa.
- Inventoinnin kulkureittien ja eri maastonkohtien tarkastusmenetelmien valintojen onnistumiseen vaikuttaa inventoijan arkeologisen tietämyksen lisäksi suuresti maastotyökokemus ja –kyvyt.

Alla oleva kartta pyrkii noudattamaan Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuvaatimusta.

